

Vinko Möderndorfer

MEFISTOVO POROČILO

Komična drama

Mefistovo poročilo - igra je bila leta 2003 nominirana za Grumovo nagrado, na anonimnem natečaju Televizije Slovenija je bila nagrajena, kot najboljša tv igra (v letu 2004 je bila posneta in predvajana na I. programu TVS). Različica igre je na anonimnem natečaju Radia Slovenije dobila prvo nagrado. V letu 2004 je bila ponovno nominirana za Grumovo nagrado

PROFESOR VASILIJ, sivolasi gospod, nekaj čez sedemdeset

BOGDAN, umirjen človek, nekaj čez petdeset

GOSPA ŠTEFKA, profesorjeva žena, nekaj čez šestdeset

Vse naslednje vloge lahko odigrajo štirje igralci.

VEČJI
MANJŠI

MOJCA

PROFESOR 1
PROFESOR 2

PROFESORICA 1
PROFESORICA 2

STAREJŠA SODNICA
PRESTRAŠEN ADVOKAT

ZAPITI RAVNATELJ

Profesorjeva soba. Vsepopvsod knjige. Portreti Puškina, Prešerna, Byrona in drugih literarnih velikanov... Gospa Štefka pride na prizorišče in začne pripravljati "ligenštul" - velik in udoben stol, v kakršnem ponavadi sedijo staroste in akademiki...

GOSPA ŠTEFKA

Razumela sem, da ti je všeč, če pride...

Profesorja Vasilija slišimo, kako nerazumljivo nerga iz sosednjega prostora...

GOSPA ŠTEFKA

Ni mi treba praviti, saj vem, da si ga imel rad.

Profesorjev nerazumljivo zabenti iz sosednjega prostora...

GOSPA ŠTEFKA

Seveda! Boš videl, vse bo v redu...

Profesor Vasilij se pojavi na vratih... Sivolasi stavec, dostojanstven v svoji starosti, se premika počasi... Gospa Štefka pohiti k njemu in ga pelje v "ligenštul".

GOSPA ŠTEFKA

Ne bo dolgo na obisku. Obziren fant je.

*Profesor je sploh ne posluša...
Mojlja zase, kot bi se pogovarjal sam s sabo...*

PROFESOR VASILIJ

Drek. Drek. Drek!

GOSPA ŠTEFKA

Vedela sem, da ga boš vesel. Koliko let se nista videla?

PROFESOR VASILIJ

(zase) Kurba hudičeva stara prekleta.

GOSPA ŠTEFKA

Točno! Od Titove smrti. No, in zdaj, po več kot dvajsetih letih je asistent začutil potrebo, da bi spet videl svojega profesorja.

Profesor infantilno brunda sam zase... Deluje kot dementen starec, ki ne ve, kaj se dogaja okoli njega. Gospa Štefka pa se pogovarja z njim, kot da je vse v najlepšem redu...

PROFESOR VASILIJ

(zase) Pizda smrdljiva sifilitična, ja, ja!

GOSPA ŠTEFKA

Vem, da si ga pogrešal vsa ta leta. Misliš, da nisem opazila, kako se ti je vedno orosilo oko, kadar je nanesa beseda nanj. A veš, da sem včasih bila *skoraj* ljubosumna! No, takrat, ko si bil še na univerzi. S svojim asistentom sta kar naprej tičala skupaj. *Le kaj si imata toliko za povedati*, sem si mislila. In kolikokrat si prav zaradi njega pozabil name! Čakala sem te v parku za univerzo po več ur. Moje službe je bilo že zdavnaj konec, tebe pa ni bilo od nikoder. K tebi v kabinet si pa nisem upala. Vedela sem, da ti ne bi bilo všeč...

PROFESOR VASILIJ

Drek, drek, drek...

GOSPA ŠTEFKA

Že takrat sem slutila, da te je sram, ker imaš tajnico za ženo. No, takrat sem bila še tvoja ljubica... Zdaj pa to vem. Sram te je bilo! Skrival si me pred študenti. In pred študentkami, seveda. Nепrestano si igral *velikega* samskega znanstvenika! Kar naprej so te obletavale, okrog vratu si nosil svileno rutico in lase si si barval. Pravzaprav sem ti jih jaz. Ironično, kaj?! Barvala sem ti lase zato, da si pred svojimi študentkami lahko izgledal mladostno. Jaz pa sem kar pristajala na tvojo igro. Ne vem, zakaj, najbrž sem te imela rada.

Profesor jezno benti in stiska pesti...

PROFESOR VASILIJ

Kurc pa pizda, kurc pa pizda, ja!

GOSPA ŠTEFKA

Prav imaš! Seveda te nisem imela *samo* rada! Bila sem tajnica na fakulteti, ena izmed dvajsetih. Ti pa si bil najbolj popularen profesor. Spominjam se, kako sem od sreče jokala, ker si izbral mene... *Mene!* Majhno, okroglo, že takrat sem imela kar nekaj kilogramov preveč in imela sem težave s kolki... Na tihem sem seveda vedela, da si hotel samo služkinjo, nekakšno Ano Jelovšek. Kadar si pijan prišel z brucovanja, na katerega so te vsako leto obvezno vabili, in si imel vsepovsod po ovratniku sledove šminke, si rekel: "*Ti si moja debelčkana Anka Jelovšek.*" Bolelo me je, ti ne veš, kako me je bolelo. Ampak, zdaj imam pa svoje zadoščenje!

PROFESOR VASILIJ

Driska skožlana, ja, ja.

GOSPA ŠTEFKA

Prav si slišal, *zadoščenje imam!* Samo jaz sem ti ostala, pozabili so te, tvojih razprav nihče več ne bere, kar poglej, kar poglej, kaj piše o tvojih globokoumnostih...

Gospa Štefka potegne iz žepa star in nič kolikokrat zložen in razgrnjen časopis in strastno bere...

GOSPA ŠTEFKA

...na simpoziju so mladi literarni raziskovalci opravili temeljito analizo dela profesorja

Vasilija... Poglej, celo tvoja slika je tu.... Čez pol strani...

Gospa Štefka mu fotografijo prav sadistično moli pod nos, profesor Vasilij pa umika pogled in nerazumljivo mrmra sebi v brk...

GOSPA ŠTEFKA

Kot slika kakšnega zločinca, ha! No, hočeš, da ti še naprej berem? Hočeš? Pa saj si že stokrat slišal! Mladi raziskovalci trdijo, da je bilo vse narobe, tvoje analize, tvoje knjige... Vse je bilo narobe! (*spet prebere*) *...za literaturo ne morejo in ne smejo obstajati merila politične analize...* Si slišal, si slišal! Popolnoma so te sesuli...

Med njenim privoščljivim branjem je profesor zaprl oči... Vse tako zgleda, da je zaspal...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GOSPA ŠTEFKA

Vidiš, in to je moje zadoščenje! Moje maščevanje!

Gospa Štefka spravi časopis v žep kot veliko svetinjo.

GOSPA ŠTEFKA

Vse se je sesulo! Ves tvoj napuh! Vse je nič! Prah! In jaz ti lahko to dokumentirano (*se potreplja po žepu, kjer ima shranjen časopisni izrezek*) povem vsak dan! Res, bila sem samo tajnica, rahlo okrogla, zelo sem se morala truditi, da se ni videlo, da imam težave s kolki, ti si bil pa *karizmatičen* profesor z rutico okrog vratu... Ampak, *jaz* sem danes še vedno univerzitetna *tajnica*, sicer upokojena, *mene* ni nihče zbrisal, zradiral... Slišiš!!

Gospa Štefka se sadistično sklanja nad profesorjev obraz...

GOSPA ŠTEFKA

Ti pa si nič! Nič več profesor, nič več karizmatičen! In vse, kar si napisal, ni nič vredno...

Profesor zasmrči.

GOSPA ŠTEFKA

Spiš?

Gospa Štefka ga pokrije okrog kolen in bokov z odejo in mu pod zglavjem namesti blazino kot nebogljenemu otroku.

GOSPA ŠTEFKA

Prav. Tudi prav. Meni je prav. Sem že navajena. Sploh me ne gane... Vem, da si nekaj od vsega le slišal, vem to! Prepričana sem! Ampak, nikar ne skrbi, jaz skrbim zate! Vedno bom. Skuhala sem ti mlečno kašo in oprala tvojo najljubšo pižamo. Če boš preveč siten, ti bom pa spet prebrala (*potreplja po žepu, kjer ima shranjen časopis*), kaj si danes mlade generacije mislijo o tvojem delu...

Pozvoni.

Trenutek za tem starinska ura na steni odbije.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GOSPA ŠTEFKA

Točen je kot ura. Neverjetno, pa je minilo dvajset let! Se spominjam, kako je prihajal sem, takrat, ko je pisal doktorat, in sta cele noči preždeli skupaj, jaz sem vama pa stregla, no, in takrat sem nekega dne odprla vrata, šla sem v trgovino, in skoraj bi me kap: sedel je na pragu in čakal... *Jezusna*, sem rekla, *kaj pa vi tu!* Nič, je rekel, *čakam, da bo ura tri, ob treh sva zmenjena s profesorjem*. Revez si ni upal pozvoniti prej.

Spet pozvoni.

GOSPA ŠTEFKA

Prepričana sem, da je danes tudi čakal pred vrati in gledal na uro...

Gospa Štefka odšepa odpirat.

GOSPA ŠTEFKA

... točno tako, kot pred petindvajsetimi leti... Kako se časi ponavljajo, kako se ponavljajo...

Gospa Štefka izgine s prizorišča.

Profesor Vasilij odpre oči.

Iz ozadja slišimo odpiranje vrat. Glasovi... Nekaj kot pozdravljanje... Glasova se bližata...

Profesor zapre oči.

V prostor vstopita gospa Štefka in Bogdan.

Bogdan je običajen moški, skromno in urejeno napravljen, že na prvi pogled simpatičen, čeprav se na ulici nihče ne bi ozrl za njim... V rokah drži aktovko...

GOSPA ŠTEFKA

Kar naprej, kar naprej...

BOGDAN

Upam, da ne motim...

GOSPA ŠTEFKA

Mene ne motite, lahko ste brez skrbi. Že leta nihče ne prihaja na obisk, tako da sem vas kar vesela... Pa po tolikih letih! Naj si vas ogledam!

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Gospa Štefka ga prime za roko in ga zavrti pred sabo...

GOSPA ŠTEFKA

A veste, da se niste čisto nič spremenili! No, ja, malo plešasti ste, to že, ampak drugače ste pa isti!

BOGDAN

Minilo je petindvajset let!

GOSPA ŠTEFKA

Ja, malo prej sem rekla Vasiliju: *Vasilij, petindvajset let ga ni bilo tu in zdaj se je tvoj zvesti asistent in prijatelj spet zaželel tvoje družbe...*

BOGDAN

Ja, bila sva prijatelja.

GOSPA ŠTEFKA

Seveda sta bila prijatelja! Sodelavca in prijatelja, kar je v akademskih krogih redko, da bi se zbližali ljudje tako različnih generacij. Vidva sta bila izjema.

BOGDAN

Takrat smo bili zares dober kolektiv... Tudi drugi profesorji...

GOSPA ŠTEFKA (ga prekine)

O, kje pa! Bila sem tajnica in zato sem marsikaj slišala. Joj, kako so se sovražili! In kakšne so govorili drug o drugem! Same svinjarije. Kot kakšni šoferji! Tako so obrekovali drug drugega... In to sami akademiki in profesorji. Vse pa zahrbtno. Nič v obraz. V obraz so se drug drugemu nasmihali in klanjali, izražali spoštovanje ... za hrbtno so pa svinjali.

Gospa Štefka stopi do profesorja Vasilija, ki spi v naslonjaču...

GOSPA ŠTEFKA

Vasilij! Vasilij! Tvoj Bogdan je prišel! Tvoj Bogo!

BOGDAN

Nikar ga ne budite, lepo prosim! Lahko pridem drugič!

GOSPA ŠTEFKA

(Bogdanu) Ne se sekirat, saj tako ves dan spi!

Spet zakliče profesorju Vasiliju skoraj v uho...

GOSPA ŠTEFKA

Hej! Hej! Zakaj si takšen bedak, Vasilij! Vsa leta si ga pogrešal, zdaj pa spiš kot kakšen upokojeni železničar! Zbudi se.

Gospa Štefka profesorja zgrabi za rame in ga nekajkrat zelo grobo strese, vendar se profesor ne prebudi...

GOSPA ŠTEFKA

Vasilij, ne se delat mrtvega, dobro veš, da *ne padam več na te finte!*

Bogdan stoji zraven in v naročju stiska svojo aktovko.

BOGDAN

Lepo prosim, gospa Štefka, res lahko pridem drugič...

GOSPA ŠTEFKA

(Bogdanu) Že nekajkrat se je naredil mrtvega, enkrat sem celo rešilca klicala, pa se je izkazalo, da me je imel za norca... (zaupno) Veste, profesor ni več takšen, kot je bil včasih. No, fizično ni z njim nič narobe, srce ima kot bik in vse notranje organe tudi, mislim: zdrav je, nič mu ne manjka... Zdravniki sploh ne vejo, kaj je z njim. Včasih namreč kar ponikne, nikoli ne vem, če me sliši, če me sploh razume... Čeprav, vam lahko povem, saj ste skoraj domači, (šepeta) včasih imam občutek, da se samo igra z mano... Kadar mu ni kaj prav, mu možgani čisto dobro delajo. Zadnjič sem pozabila soliti solato, zelo jasno in glasno je rekel: *Sol! Kje je pa sol?* Potem je sledil pol urni traktat o soli, *sol kot simbol, sol kot pregovorna fraza, sol kot bistvo civilizacije, sol kot najljubša Aristotelova začimba, sol kot glavna tema*

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

nekaterih romanov, sol kot gibalno vojn in zgodovine... Bila sem že vesela, da je z njim spet vse v redu, pa je takoj spet poniknil v odsotnost, in to takoj, ko sem mu predlagala, da bi lahko zvečer šla na premiero v gledališče ali pa vsaj na sprehod...

BOGDAN

Nisem vedel, da je s profesorjem tako... Če bi vedel, ne bi telefoniral...

GOSPA ŠTEFKA

Ne, brez skrbi, vesel vas bo. Zelo vas bo vesel.

BOGDAN

Mislite, da me bo prepoznal?

Gospa Štefka se spet obrne k profesorju...

GOSPA ŠTEFKA

Vasilij! Odpri oči, tvoj asistent je tu! Saj veš, da sem ti rekla, da pride! Zbudi se, lenoba lena profesorska!

BOGDAN

Pustite, gospa, pustite!

GOSPA ŠTEFKA

(Bogdanu) No, če sem čisto iskrena, tudi meni paše, da je takšen. Po štiridesetih letih skupnega življenja mu imam veliko za povedati, lahko ste brez skrbi, da mu imam! Včasih mi zelo ustreza, da se dela, da me ne sliši, takrat mu lahko zmečem v glavo vse, kar hočem... Saj me razumete... Če rečem *zmečem*, potem to mislim strogo v *literarnem smislu*...

BOGDAN

(rahlo zmeden) Razumem, seveda... V literarnem smislu.

GOSPA ŠTEFKA

Lahko mu povem vse, kar mu štirideset let nisem povedala. Vi ne veste, kako mi je lažje pri duši, ko mu povem, da sem od nekdaj vedela za vse njegove *najbolj priljubljene študentke*, s katerimi se je vlačil! Ane, Vasilij?!

Gospa Štefka se obrne k Vasiliju, ki ima še vedno zaprte oči...

GOSPA ŠTEFKA

Se spominjaš tiste Karin, blondinke, slavistke, njena diplomska tema je bila nekaj v zvezi s Krstom pri Savici, in si jo peljal tja gor, k Savici, da sta se lahko v obcestnih motelih malo krščevala... ali pa tista Magdica, ki se je hotela kar tukaj naseliti in to takrat, ko sem bila v bolnici, na operaciji, kjer so mi izrezali pol trebuha, da ne govorim o Mojci, ki se je vroče zanimala za *Razkolnika*, tvojega najljubšega junaka, kar naprej je telefonarila, do mene se je pa obnašala, kot da sem služkinja...

Štefka se malce pomiri in se spet obrne k Bogdanu...

GOSPA ŠTEFKA

Vi ne veste, kako mi odleže, ko mu vse to povem. Potem lahko spet v miru nekaj časa kuham zelenjavne juhice in perem njegove pižame. Midva imava najino životarjenje kar urejeno. Je tako, Vasilij?! Še nekaj let bova takole, potem se pa za vedno znebiva drug drugega, kaj?!

Gospa Štefka navdušeno plane k profesorjevemu obrazu...

GOSPA ŠTEFKA

Poglejte, pogledajte! Nasmehnil se je! A ste videli, a ste videli!!

BOGDAN

Ne... Ne vem... Nisem prepričan...

GOSPA ŠTEFKA

Seveda se je nasmehnil, poznam ga. No, to pomeni, da se bo kmalu prebudil... Pustila vaju bom sama. Grem pripraviti kavico... (navdušeno) A! Se že spomnim, vi pijete čaj, je tako?

BOGDAN (*se nasmehne*)

Niste pozabili.

GOSPA ŠTEFKA

Seveda. Intelektualci pijejo čaj, nevedni ljudje pa kavo. Samo ne vem, če imam kaj čaja...

Profesor pije kavo.

BOGDAN

Gospa, ne trudite se. Tudi čaja...

GOSPA ŠTEFKA

(ga prekine) Grem takoj kupit! Ni problema! Tako kot v starih časih... Samo *čevlje* nataknem in skočim čez cesto... Kupila bom tudi piškote, da bosta lahko namakala...

BOGDAN

Gospa...

GOSPA ŠTEFKA

A veste, da pogrešam stare čase... Takole sta sedela, prav v tej sobi, pred petindvajsetimi leti, vso noč hodila gor in dol in debatirala. Jaz sem pa skrbela za čaj in piškote. Pa še za nekaj sem bila zadolžena, a se mogoče spomnite?

BOGDAN

Toliko časa je minilo...

GOSPA ŠTEFKA

Za svinčnike! Za tiste tanke rdeče svinčnike, brez katerih profesor ni mogel misliti. Vedno je rekel: *Kadar nimam svojega rdečega svinčnika, se mi zdi, da so mi odmrle možganske vijuge!*

No, grem. Čaj pa kava pa piškoti!

Gospa Štefka odide.

Nekaj časa se ne zgodi nič. Bogdan nebogljeno stoji poleg spečega profesorja... Ne ve, kaj bi. Približa se profesorju, da bi ga prebudil, pa se premisli... Nekaj časa stoji tam, potem pa se odloči in se napoti proti izhodu. Hoče se neopazno izmuzniti...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ko je Bogdan že skoraj pri izhodu, profesor Vasilij odpre oči...

PROFESOR VASILIJ

Je končno šla, pizda stara!

Bogdan presenečen obstane.

PROFESOR VASILIJ

Mislil sem, da se ne bo skidala.

Bogdan se vrne k naslonjaču.

BOGDAN

Dober dan...

PROFESOR VASILIJ

Kurc pa dober!

BOGDAN

Prosim?

Profesor se obrne k Bogdanu...

PROFESOR VASILIJ

Kako dolgo se nisva videla? A je že res preteklo petindvajset jebenih let, kaj?

BOGDAN

Ja...

PROFESOR VASILIJ

V pizdo materno, sem vesel, da te vidim! Daj mi tisto svojo kurčevo roko, da jo stisnem!

Bogdan mu ponudi roko... Rokujeta se.

PROFESOR VASILIJ

Ko mi je prasica povedala, da boš prišel, so mi pritekale solze! A verjameš?

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(zmeden) Ja... Pravzaprav... Ne vem, če je prav...

PROFESOR VASILIJ

Prav je, prav. Jebeš mi mater, da je prav! Vesel sem te! Res sem te! Kot je lahko stari hudičev pesjan vesel svojega izgubljenega kurca!

BOGDAN

Hvala... Mislim... oprostite... Profesor, zmeden sem.

PROFESOR VASILIJ

Za koji kurac pa zmeden?

BOGDAN

Ne vem... Hočem reči... Z vami sem sedel v istem kabinetu, bili ste moj mentor, poslušal sem vaša predavanja, *antagonizem in izbira besed v dialogu med Alcestom in Celimeno...* pretipkal sem vašo razpravo o *lepoti Lorcovih sintagem glede na ljudsko pesniško obliko canto jondo...* Zdaj pa...

PROFESOR VASILIJ

Kaj kurac te pa moti?

BOGDAN

No, prav to...

PROFESOR VASILIJ

Kurac te moti, kaj?

BOGDAN

Sicer nimam prav nobene pravice, da bi me karkoli motilo...

PROFESOR VASILIJ

Res je, nimaš, ampak lahko ti pa vseeno razložim, saj sem nekoč bil profesor, kaj...

Profesor Vasilij se zasmjeji. Smeji se glasno, skoraj preveč glasno in predolgo časa. Potem obmolkne.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Vedno mi je šla na kurac vulgarna literatura, *Tartuffe* je napisan brez pičkarjenja, Prešernovi pornografski stihovi so šli v pizdo materno, ostali so samo Soneti nesreče... Če sem včasih samo pogledal besedilo, ki je samo od daleč dišalo po mesu, po znoju, po razmnoževalnih organih, mi je šlo na bruhanje...

BOGDAN

(rahlo ironično) In zdaj hočete nadoknaditi zamujeno?

Profesor Vasilij ga strogo pogleda...

BOGDAN

Oprostite. Nisem hotel biti ironičen.

PROFESOR VASILIJ

Nisi hotel, ampak si bil. Polnokrvno in *žmahtno* ironičen. Tvoje besede so bile podkrepljene z rahlim nasmeškom. Podkrepljene z mislijo, ki je zadaj...

Profesor Vasilij sunkovito vstane, odeja mu zdrсне s kolen in pade na tla... Zakorači po prostoru povsem mladostno, šarmantno, kot profesor v srednjih letih pred nabito polnim avditorijem študentov... Bogdan se usede...

PROFESOR VASILIJ

Vedno, kadar izrečemo misel, jo lahko obogatimo z mislijo, ki je *ne* izrečemo. V gledališču temu rečejo *podtekst*... To je prednost govorjene, izgovorjene besede pred literaturo. Toda, je to res lahko prednost, vas sprašujem? Je prednost tudi *vrednost*? Je spregovorjena beseda prav zaradi interpretacije lahko bogatejša od literature? No? Kaj mislite?

Profesor se zastrmi v avditorij.

PROFESOR VASILIJ

Zanima me, če si *kaj* mislite? Če *splah* mislite? In *kako* pravilno mislite, če mislite? Misel je dokaz, da naši možgani delujejo. Misel je dokaz toka zavesti. Tok zavesti pa nas opredeljuje kot razmišljajoča bitja, kot bitja, ki se zavedajo od kod prihaja misel in kam nas vodi.

Trenutek tišine. Profesor s pogledom drsi preko avditorija...

PROFESOR VASILIJ

No? Čakam? Tukaj vas je... Koliko? Sto? Sto petdeset? Vprašanje ni eksaktno, je literarno, kvazifilozofsko, in prav takšen je lahko tudi odgovor... Kdo bo prvi dokazal, *da misli, da obstaja?*

Tišina.

PROFESOR VASILIJ

No? Dragi mladi kolegi, čez nekaj let boste pisali znanstvene razprave, poglobljali se boste v literaturo do njenih zadnjih tančin... Saj si to želite, kajne? Krojili boste literarno znanost, pisali kritike, knjige, nekateri izmed vas bodo morda napisali nove *Izgubljene iluzije*, drugi se boste povzpeli na sam vrh Parnasa in zasenčili največje izmed največjih... To si želite, kajne? To so vaše ambicije?

Tišina.

PROFESOR VASILIJ

Ko vas takole gledam pred sabo, dragi moji, zelo dobro vem, kaj bo z vami čez pet, deset let... Nihče izmed vas ne bo dosegel ničesar, nekateri boste morda povprečno zapiti pesniki, večina pa vas bo učiteljev in učiteljic na srednjih šolah, kjer boste do upokojitve sanjali o pokrajinah literature, ki so se vam *po krivici* izmaknile... In to vse zato, ker *ne* mislite! Ker ste *pol ljudje*, otroci post potrošniške hipijade, ki ne povezuje dejstev...

Bogdan nenadoma spregovori...

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

... Izgovorjena beseda ni močnejša od pisane.

Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

(z igranim presenečenjem) O! Se mi zdi, da imamo med sabo nekoga, ki *misli*, ki si *upa* misliti, *ki misli, da misli*... No, mlajši kolega, *kaj* mislite? Kaj ste *doumeli*?

Bogdan vstane.

PROFESOR VASILIJ

Naj ponovim vprašanje?

BOGDAN

Tovariš profesor...

PROFESOR VASILIJ

(ga prekine) Pustimo formalnosti, zanima me odgovor... No?!

BOGDAN

Izgovorjena beseda, kljub *interpretaciji*, ne more tekmovati s pisano, literarno besedo...

PROFESOR VASILIJ

Zakaj ne?

BOGDAN

Literatura je umetniško organizirano besedilo, ki s svojo notranjo močjo samo sebi določa podtekst, znotraj katerega so sicer možne določene interpretacije, vendar je umetniško besedilo oblikovano tako, da je izbor interpretacij omejen...

PROFESOR VASILIJ

Kaj pa pri govorjeni besedi?

BOGDAN

Pri govornjeni besedi pa so možnosti interpretacije praktično neskončne. Govorjena beseda zaživi v trenutku in v trenutku tudi ugasne...

PROFESOR VASILIJ

Ni ponovljiva in ni organizirana. Zato je gledališče velika goljufija... Velika manipulacija, ki ne more biti, prav zaradi ujetosti gledališča v trenutek, podvržena nikakršni resni in znanstveni analizi. Gledališče je cirkus, v katerem je možno vse.

Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

Veseli me, da imamo leta triinsedemdeset, kljub vsesplošnemu potrošniškemu mrtvilu, med sabo študenta, ki se trudi, da bi mislil...

Profesor Vasilij se obrne k Bogdanu...

PROFESOR VASILIJ

Kako vam je ime?

BOGDAN

Bogdan...

PROFESOR VASILIJ (*ga prekine*)

Bogdan... Zanimivo... Bog... dan...

Profesor mu ponudi roko, v tistem trenutku zazvoni zvonec... Profesor se obrne k avditoriju...

PROFESOR VASILIJ

Do naslednjega predavanja, naslednji torek, pa razmislite o etimologiji imena *Bogdan*. Kaj se skriva *zadaj*? Kakšnemu človeku so dali ime Bogdan. Kaj lahko *prinaša* človek, ki je *Bogdan*? Pri analizi lahko uporabite vso svojo domišljijo, v kolikor jo sploh imate... Ni treba, da je vse tisto, kar boste napisali resnično, važno je, da ste prepričljivi. Merilo resnice je

prepričljivost. Tisti, ki bo pripravil najbolj provokativno analizo imena Bog-dan, zapis naj obsega najmanj pet strani, se mu bo to štelo v izpit. *Nazdar!*

Vasilij se usede nazaj v naslonjač in se pokrije z odejo preko kolen. Spet je sedemdeset letni starec...

BOGDAN

Včasih ste bili *prav vi* mojster v ironiji.

PROFESOR VASILIJ

Ko si mlad pomeni ironija vitalnost... Ko si star, pa je vsako spominjanje na vitalnost *ironično*... Najbolj *ironično* pa je seveda to, da smo na koncu prav vsi podvrženi *ironiji življenja*... Vidiš, dragi moj, samo na področju *ironičnega* je življenje lahko večji mojster kot pisatelj. V ironiji literatura ne more tekmovati z *življenjem!* Najbrž se spominjaš, kako smo leta štiriinšedemdeset...

BOGDAN

Takrat sem bil že vaš asistent...

PROFESOR VASILIJ

Kako smo na seminarju določili definicijo *starca*...

BOGDAN

(se nasmehne) Ja, spominjam se... To je bil najbolj ploden seminar. Nanj so prihajali tudi iz drugih fakultet. *(se zasanja)* Predavalnica je bila ob torkih nabito polna. Sedeli so na hodniku, vse do stopnic.

PROFESOR VASILIJ

Seveda smo definicijo starca *potegnili* iz temeljite analize komedije dell'arte...

BOGDAN

In Molièrovih komedij... Iz likov Pantaloneja, Gorbiusa, Graziana in drugih.

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Starec je tisti, ki *bi še, pa ne more več*. Ki bi še fukal, pa mu ne stoji.

BOGDAN

Tako pravite danes.

PROFESOR VASILIJ

Tudi takrat sem, samo, da sem takrat uporabljal drugačne besede, leporečil sem in pleteničil, resnica pa je ta: *star si, pa ga ne moreš več vtaknit v pizdo, čeprav imaš blazno željo*.

BOGDAN

To je huda in vulgarna poenostavitev.

PROFESOR VASILIJ

Čez petindvajset let, ti bo vse jasno.

BOGDAN

Gre za vitalnost, ki je pravzaprav vitalnost mladega človeka, ujetega v staro telo. Na tem sloni lik Pantalonea iz comedije dell'arte in kasneje so takšni tudi Goldonijevi junaki, ta podobnost se kaže tudi v literaturi dvajsetega stoletja in to ne samo v dramatiki, tudi v prozi, na primer takšen je tudi stari doktor Grušenka v noveli Čehova...

PROFESOR VASILIJ

(ga prekine) Kurc pa literatura, če se ti kurc več ne dvigne!

*Oba utihneta.
Čez čas...*

BOGDAN

Bili so lepi časi.

*Profesor dvigne prst v zrak in vulgarno pomiga z njim.
Bogdan ne reagira na profesorjevo vulgarno gesto...*

BOGDAN

Res so bili. Mislim... Na fakulteti... Ukvarjali smo se s pomembnimi rečmi... Vsaj tako smo takrat mislili...

PROFESOR VASILIJ

Ja, družba nas je pustila pri miru...

BOGDAN

No, ja.

PROFESOR VASILIJ

Nobenh reklam, nobenh sponzorjev... Kapitalizem se ni vtikal v naše delo. Ha, se tudi ni mogel, ker ga ni bilo.

BOGDAN

(resno) Vtikali so se.

PROFESOR VASILIJ

Drek.

BOGDAN

Zvečer po tistem seminarju so me čakali doma ...

PROFESOR VASILIJ

Kdo?

BOGDAN

Dva moška. V dežnih plaščih.

PROFESOR VASILIJ

Je že deževalo. V sedemdesetih letih je kar naprej deževalo. Padal je siv in pust dež. Pozimi pa sneg, da si slišal tišino.

BOGDAN

Peljala sta me v pisarno.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

(profesor zazrt v svoje spomine) In sneg je bil tako pofukano bel. Aprila leta štiriinšedemdeset sem po snegu gazil na predavanje. In predavalnica je bila vroča. Vročča od mladih teles...

BOGDAN

Zasliševala sta me vso noč.

PROFESOR VASILIJ

Joj, kakšne so bile! Pičke! Rosne pičke v volnenih *kiklcah*, in joške, mlečne zize so jim stale napete... Moj bog, včasih se sprašujem, kako sem lahko razmišljal o Sartrovem *Gnusu*, ko je bilo pa toliko slastnega fuka okoli, iz vseh učk so gledali kurci in fuk se je cedil izpod klopi in mezel naravnost proti mojemu katedru...

BOGDAN

Hotela sta vedeti, če sem mislil na maršala...

Profesor se zazre v Bogdana.

PROFESOR VASILIJ

S čim, če si mislil...?

BOGDAN

(ponovi) Starec je tisti, ki bi še, pa ne more več.

Profesor in Bogdan molčita, potem se začne profesor na ves glas krohotati...

PROFESOR VASILIJ

Ha, ha! Skupščina je prav v tistem času sprejela zakon, po katerem je maršal postal dosmrtni predsednik... Obsojeni smo bili na to, da nam bo vladal mož, ki bo preklopljen na aparature... Jasno, da so hoteli vedeti, kaj si o tem mislijo ljudje...

BOGDAN

Pretepli so me.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Profesor utihne...

BOGDAN

Za vsak primer! sta rekla in mi zlomila nos in pet reber.

PROFESOR VASILIJ

Ja... Se spomnim... Takrat te ni bilo ves teden... Rekel si, da te je zbil *sredstvo javnega prevoza...*

BOGDAN

Dober spomin imate.

PROFESOR VASILIJ

Spomin je vse, kar mi je še ostalo.

BOGDAN

Nikoli mi ni bilo jasno, kako so izvedeli...

PROFESOR VASILIJ

Vsi kurci, ki študirajo književnost, ne postanejo književniki in znanstveniki, nekateri grejo tudi med policaje, zato, da lahko kontrolirajo književnike in znanstvenike.

Profesor se zahahlja... Potem se zresni...

PROFESOR VASILIJ

Zakaj mi nisi povedal, da so te pretepli?

BOGDAN

Ne vem... Bil sem zmeden, vse se je zgodilo tako hitro... Rekla sta, da sem se javno delal norca iz maršalove starosti, da zastrupljam mlade generacije. Bolj ko sem jim razlagal, da gre samo za *analizo nekega literarnega značaja, da gre samo za nekakšno metaforo, ki posploši neko lastnost in jo zato naredi primerljivo...* bolj sta me sumničavo gledala, potem je največji med njima rekel:

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Iz ozadja prideta dva moža v dežnih plaščih...

VEČJI

Prav. Tule imam telefonski imenik. Koga naj pokličem?

BOGDAN

(presenečen) Koga? Zakaj?

MANJŠI

Nekoga, ki bo potrdil tvoje *dobro mnenje o maršalu in naši družbi...*

BOGDAN

Ne vem. To je neumno.

Večji lista debel telefonski imenik.

VEČJI

Zakaj bi bilo *neumno*. Midva sva samo policaja, saj veš, nimava tozadevne izobrazbe...

MANJŠI

... samo neumna policaja sva, neumna policaja iz vicev, ki jih tako rad pripoveduješ...

VEČJI

...midva nisva izvedenca za metafore...

MANJŠI

... poleg tega tudi nimava nobenega razloga, da bi ti verjela na besedo, ne pozna te. Kar tako, na prvi pogled, pa tudi nisi vreden najinega zaupanja... Veš, danes je svet poln barab in disidentov...

VEČJI

... zato bi nama bilo zelo všeč, če bi nama povedal kakšno ime, ki naju bo prepričalo, da se na seminarju, v torek zvečer nisi delal norca iz maršala, ko si rekel, citiram:

Vzame list papirja iz žepa in prebere...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

VEČJI

Starec je tisti, ki bi rad še, vendar ne more več, kar pomeni, da lahko s svojo ambicioznostjo, ki pa ni v skladu s fizičnimi možnostmi, saj biologija naredi svoje, naredi veliko škode predvsem mladim... (neha brati) Ne razumem, kako lahko intelektualci tako zelo zakomplicirate stavke...

MANJŠI

... Ne mi rečt, da s tem nisi mislil, da je naš maršal tisti starec, ki bo zajebal mlado generacijo...

BOGDAN

Sploh ne gre za to... Ko sem rekel, da lahko starec škodi predvsem mladim, sem mislil predvsem na mlada zaljubljenca, katerima je v literaturi ponavadi starec postavljen na pot njune ljubezni...

VEČJI

(se ironično zasmeji) A, ne, to pa ne! Mislil si na čisto nekaj drugega. Na vodi čutim to. *(se obrne k Manjšemu)* A ti tudi čutiš?

MANJŠI

Na vodi in na blatu.

Oba se zarežita. Bogdan pokrije obraz z rokama. Večji se igra s debelim telefonskim imenikom...

VEČJI

No, pozno je že, in ker je pozno, bi vsi radi domov, je tako? Poglej, v roki imam debel telefonski imenik Socialistične federativne republike... najmanj dva kili je težek... Lepo nama povej ime in priimek tistega, ki lahko potrdi ali ne potrdi, da si pošten in konstruktiven državljani ...

MANJŠI

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Samo to naju zanima, kdo še misli ali ne misli tako, kot ti...

VEČJI

Mogoče tvoj mentor, profesor Vasilij?

BOGDAN

(Profesorju Vasiliju, ki sedi v stolu) Takrat mi je bilo jasno... hoteli so pravzaprav vas...

Bogdan dvigne obraz in se trmasto zazre v zasliševalca...

BOGDAN

Samo jaz tako mislim, nihče drug. Samo jaz.

VEČJI

Potem ne more nihče potrditi, da si v redu fant?

BOGDAN

Ne.

MANJŠI

Škoda.

BOGDAN

(Profesorju Vasiliju) Takrat sta mi zlomila nos.

Večji s telefonskim imenikom nenadoma trešči Bogdana po obrazu.

VEČJI

Izvoli! Za vsak primer!

Večji in Manjši odideta.

PROFESOR VASILIJ

In zakaj mi nisi vsega tega povedal, zakaj si rekel, da te je...

BOGDAN

Avtobus zbil? Hotel sem vas zaščititi. Bili ste najbolj priljubljen profesor, jaz pa nepomemben asistent. Bil sem prepričan, da so hoteli vas.

PROFESOR VASILIJ

Torej si se žrtvoval ... Plemenito! Plemenita žrtev se vedno nagradi z zlomljenim nosom! Jebiga! (*se ujezi*) Moral bi mi povedat! Za *koji kurac* mi nisi povedal?

BOGDAN

Sram me je bilo. Če te tepejo, je tako ponižujoče. Ja, sram me je bilo. Nikomur nisem povedal. Niti Mojci... Se spominjate Mojce?

PROFESOR VASILIJ

Ne.

BOGDAN

Moje punce. Bila je v prvem letniku. Oboževala vas je.

PROFESOR VASILIJ

Ne spominjam se.

BOGDAN

Zdaj je moja žena. Imava dva otroka.

Bogdan potegne iz žepa denarnico in brska po fotografijah...

BOGDAN

Moj najstarejši je star petindvajset let, hčerka pa šestnajst...

Profesor Vasilij površno pogleda fotografiji, ki mu jih kaže Bogdan...

BOGDAN

Kmalu po tistem sva se poročila. (*zase*) Ne vem, včasih imam občutek, da je šlo vse tako hitro... Ampak, po vsem tistem sem bil tako sam. Hotel sem imeti nekoga... Morate se je

spominjati, profesor. Bila je ena izmed najboljših študentk. Sami ste me opozorili nanjo. Se spominjate?

PROFESOR VASILIJ

Potem, praviš, da so te pretepli... Jaz pa sem mislil...

BOGDAN

Zdaj sem prvič spregovoril o tem. Takrat sem hotel na vse skupaj čimprej pozabiti, čeprav se ni dalo. Imel sem občutek, da mi sledijo... In res, včasih sem ju srečal... V študentski menzi sta sedela za sosednjo mizo. Delala sta se, da me ne poznata. Enkrat sem se nalašč zazrl vanju in ju nepremično gledal skoraj pol ure. Hotel sem, da bi me pogledala, da bi mi dala znak, da me poznata, da vesta, da sem to jaz, kateremu sta razbila nos... Nista se zmedla, vstala sta, plačala kavo in šla... eden je pil kavo z mlekom, dvojno, drugi pa čaj, še zdaj se spominjam, bilo je v tistem lokalu v pasaži za faksom... Mislil sem, da se mi bo zmešalo... Nenadoma nisem bil več prepričan, da sta res to onadva... Zdelo se mi je, da se mi je vse skupaj *samo zdelo*... Grozen občutek... Ves svet se je spremenil v strah... Razumete? Nikomur nisem mogel povedati, nikogar nisem hotel vmešati. Bil sem najbolj sam človek na svetu. Takrat sem se hotel poročiti, hotel sem imeti koga...

PROFESOR VASILIJ

Zares zajebano stanje.

BOGDAN

Najbolj perverzno od vsega pa je bilo to, da sem imel občutek, da sem naredil nekaj narobe. Noči po zaslišanju sem nešteto krat premler tisti torkov seminar... Znova in znova... Možgani so me pekli in mislil sem, da bom znorel... Na koncu pa sem ugotovil, da sta imela prav... Res sem mislil na maršala, ko sem govoril *o starcu, ki bi, pa ne more več in zato raje vse*

z vleče za sabo v svoj grob. Točno nanj sem mislil, ko sem pripravljaj seminar in govoril tiste besede.

PROFESOR VASILIJ

Drek! Bil je odličan seminar... Spominjam se... Ni imel prav nobene zveze s politiko...

BOGDAN

Sami ste rekli, *da dobra literatura vedno govori o času, ne da bi o njem spregovorila konkretne besede...*

*Profesor Vasilij vstane in mladostno zakorači po prostoru...
Spet pred nami zaživi davna preteklost.*

PROFESOR VASILIJ

... zakaj je Antigona lahko še danes aktualna? Zato, ker se trenutek lahko zrcali v njej. Pisateljski genij je odkril tisto splošno mesto *vladanja*, ki je kot nevarnost vtkana prav v vsako človeško družbo... Povedano z drugimi besedami, vsake toliko časa v človeški zgodovini pride vladar v totalitaristično skušnjavo in znameniti dialog med Kreonom in Antigono zaživi, kot da ga je napisal sodoben avtor...

BOGDAN

Tovariš profesor, mislite, da je danes tak trenutek?

PROFESOR VASILIJ

Kaj pa vi mislite?

BOGDAN

Ne vem...

PROFESOR VASILIJ

Za naslednji torkov seminar vam dam nalogo... Poiščite tisti trenutek v današnjem času, skozi katerega lahko reflektira literarna umetnina. Seveda ne smete uporabiti omenjenega primera

Sofoklesove Antigone. (samovšečno) To je moj primer! Najdite si svojega! Da pa vam ne bo dolgčas, sem k sodelovanju povabil tudi mlajšo kolegico, ki čaka pred vrati kabineta...

Profesor Vasilij gre do vrat, jih odpre ...

PROFESOR VASILIJ

Vstopite, gospodična...

Mlado dekle s polnim naročjem knjig plaho vstopi.

PROFESOR VASILIJ

Mojemu asistentu sem že razložil, kaj pričakujem od vaju... (*Bogdanu*) Kolegica je zelo zagnana in delovna... Kaj ste po horoskopu, kolegica?

DEKLE

(*zmedena*) Devica. Mislim, september...

PROFESOR VASILIJ

Vse se ujema. Device so delovne tudi takrat, ko ni treba nič delati. Dostojevski je bil devica, pa Čehov tudi... No, upam, da se bosta dobro ujela... Kot sem rekel: v literaturi poiščita tiste trenutke, ki lahko *ironično, kritično, polemično, anekdotično, intakodalje*, spregovorijo današnjem času. Gospodični sem že dal nekaj literature...

Dekle Bogdanu pokaže naslovnice knjig...

DEKLE

Komedija dell'arte, Goldoni, Molière...

PROFESOR VASILIJ

Samo toliko bi še rekel... Bodita pozorna na starca... Na lik starca... In ne pozabita na čas, v katerem živimo... Katerega smo danes... Dvaindvajseti april tisoč devetsto štiriinšedemdeset? Točno. In kaj se zadnje čase največkrat pojavlja v časopisu? Katera je tista vroča politična tema današnjega časa? Razmislita!

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN

Profesor... vi mislite...?

PROFESOR VASILIJ

Nič ne mislim. Pustil se bom presenetiti... Umetnost črpa iz življenja, zato se lahko vanj kadarkoli vrača... Gospodična... Kako vam je že ime?

DEKLE

Mojca.

Dekle odide, profesor sede nazaj v naslonjač...

BOGDAN

Morate se je spomniti!

PROFESOR VASILIJ

Pa se je ne spomnim.

BOGDAN

Vi ste mi jo predstavili.

PROFESOR VASILIJ

Mogoče.

BOGDAN

Skupaj sva pripravila seminar... Poglejte fotografijo... To je ona...

Bogdan mu še enkrat pokaže fotografijo...

PROFESOR VASILIJ

(jezno) Kaj mi kar naprej moliš pod nos to družinsko sranje!

Profesor pograbi fotografije in jih vrže po tleh...

PROFESOR VASILIJ

Če rečem, da se je ne spomnim, se je ne spomnim. A veš koliko pičk je šlo skozi tiste predavalnice, koliko debelih, suhih, nesrečnih, potrebnih, anoreksičnih slavistk je sedelo na mojih izpitih? Nekatero so bile butaste in čisto zares, razen jošk, riti in pizde niso imele ničesar! Kako naj se zdaj spomnim babe, ki je pred petindvajsetimi leti sedela na seminarju.

BOGDAN

Ni samo sedela. Naročili ste nama, naj ga pripraviva...

PROFESOR VASILIJ

Ja, in pripravila sta ga odlično! Tebe se spomnim, nje pa ne. Amen. Konec. Pika.

*Oba obmolkneta.
Molčita nekaj časa.*

PROFESOR VASILIJ

Ah! Star tečen kurc sem.

Bogdan vstane.

BOGDAN

Mislil, da se bom poslovil.

PROFESOR VASILIJ

Počakaj še malo. Saj nisi prišel zato, da se boš kar tako poslovil...

BOGDAN

Res ne.

Bogdan spet sede.

PROFESOR VASILIJ

Včasih se jezim sam nase, izgleda pa tako, kot da pizdim na druge.

BOGDAN

... pizdite na druge...

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ja, saj si slišal. Bil si nedolžna in nič kriva žrtev. Samo, da ti jaz nisem razbil gobca...

BOGDAN

Zelo ste se spremenili, profesor...

PROFESOR VASILIJ

Največja sprememba je čas. Pusti brazde in brazgotine.

BOGDAN

Li-tai-po.

PROFESOR VASILIJ

Bedna preslikava Li-tai-pojevih podob. Evropejci smo se lotili vsega, tudi prevajanja tistega, kar se ne da prevesti.

BOGDAN

Vesel sem, da ste se spomnili na poezijo...

PROFESOR VASILIJ

Kar naprej mislim nanjo. Poezija je vse!

BOGDAN

Ne bi rekel... Glede na vaše... *(mu gre težko z jezika) pičkarjenje...*

PROFESOR VASILIJ

Misliš, da to ne more biti poezija?

BOGDAN

Bistvo poezije je lepota. Lepota pa ni kloaka. To so vaše besede izpred petindvajsetih let.

PROFESOR VASILIJ

Pa kaj! Spremenil sem mišljenje. To danes vsi delajo. In to na mnogo krajše časovne intervale.

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Včasih jih niste uporabljali. Mislim, teh besed...

PROFESOR VASILIJ

Seveda jih nisem. Zato pa jih zdaj z veliko večjim užitkom.

Profesor zagradi Bogdana za rokav in ga zaupno potegne k sebi...

PROFESOR VASILIJ

A veš, kaj delam?

BOGDAN

Ne.

PROFESOR VASILIJ

(zašepeta kot največjo skrivnost) Zapisujem si jih... Svinjarije... Pravzaprav besede... In veš, da bom na žalost kmalu pri koncu. Nimamo jih. Enostavno jih nimamo. V vsej tisočletni zgodovini smo uspeli nabrati samo nekaj resnično pristnih kletvic, vse ostalo smo sramežljivo pobrali od drugih. Veš, o čem to govori? O pomanjkanju samozavesti, energije, kreativnosti... *Če spoznaš jezik naroda, spoznaš njegov značaj*, je zapisal antropolog Claude Levi Strauss. In kaj bi rekel ubogi Claude, če bi videl, da naš jezik premore ducat besed, s katerimi lahko izrazimo jezo in še pol ducata, s katerimi si damo duška v kvantaškem navdušenju, ki pomeni uvod v razplojevanje. Razširil bi roke, zmedeni Claude, in rekel, *ni čudno, da je njihova umetnost zgolj kupček jokajoče poezije... Ni čudno*, bi še rekel, *da jim ubogim param kar naprej vladajo iz celic in spovednic, ni čudno, da jih vsak petek zvečer kakšen ducat zabinglja in še kakšen ducat izdihne pod gostilniškim nožem ali malo kasneje v zmečkani pločevini na cesti...* Takole bi ubogi Claude skomignil z rameni in rekel: *kurc pa tak narod, ki ne premore kletvic. Še tiste, ki jih imajo, niso njihove. Pomagati si morajo s tujimi.*

BOGDAN

(se nasmehne) Ne morem verjeti. Neverjetni ste, profesor! Še vedno me presenečate...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Ja... In tako si jih izmišljujem, dragi moj, kletvice in kvante. Na stara leta sem ugotovil, da bi bilo mnogo boljše, če bi vse svoje življenje kvantal, si izmišljeval sočne izraze in bi s tem še najbolj pripomogel k *živosti jezika in naroda*, ne pa da sem pisal globokoumne razprave, ki nikomur ne služijo...

BOGDAN

Če bi bil petindvajset let mlajši, bi vam zaploskal, profesor. Danes pa mislim, da ste velik cinik.

PROFESOR VASILIJ

(se razburi) Ne ti men o cinizmu! Sva se že zmenila, da je starost največji cinizem življenja. Ampak, zdaj vsaj resnično počnem tisto, kar mi je najbolj všeč. Govorim brez zavor. In izmišljujem si *packaste besede*. Pa ne samo besede, tudi fraze, primerjave... Poslušaj, ti bom prebral:

Potegne iz žepa majhno beležnico...

PROFESOR VASILIJ

(zanosno prebere) Tvoja pička je kot Titova cesta... *(se popravi)* Pardon, Slovenska cesta...
(zanosno ponovi še enkrat) Tvoja pička je kot Slovenska cesta, če po njej vržem banano, bo samo po naključju zadela kakšno steno... Ti je všeč?

BOGDAN

Ne.

PROFESOR VASILIJ

Kako ne? Z opisnostjo sem hotel povedati, da je njena...

BOGDAN

(hladno) Hvala. Razumel sem.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Profesor utihne.

PROFESOR VASILIJ

Sem te užalil?

BOGDAN

Ne.

PROFESOR VASILIJ

Kaj se pa potem držiš kot skisana pizda?

BOGDAN

Bolj bi mi bilo vseč, če ne bi govorili tako.

Profesor se začne smejati...

PROFESOR VASILIJ

Prav. Ne bom več *govoril tako*... Dokler boš na obisku, se bom zadržal. Res pa je, da z mojo *staro p... (se zadrži)* Pardon.... z mojo ženo kvantat ni nobenega pravega užitka... Vse gre v prazno... Dela se, da me ne sliši... S tem se mi maščuje, ker se jaz delam, da ne slišim nje! Zamotano, kaj?

Bogdan se odsotno nasmehne...

PROFESOR VASILIJ

Prav. Žrtvoval se bom in ne bom uporabljal *inkriminiranih besed. (rahlo patetično in privzdignjeno)* Torej, dragi moj, kaj te je prineslo tako nenadno, in po tolikih letih! Kaj muči tvojo komparativistično dušo? *(stvarno)* Saj si bil komparativisti ali pa si bil zgolj slavist? Vedno sem se spraševal, kako je možno, da so lahko tudi fantje slavisti... Biti slavist, se mi je vedno zdelo kot moški, ki nosi kiklo. Tako... kako bi rekel... Kot poklic medicinskega brata... tako pedé... ha!

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Vidim, da se nikakor ne morete znebiti posmeha.

PROFESOR VASILIJ (*jezno*)

Popustil sem ti *za pizdarije*, posmeh mi pusti, sicer bom umrl. No, kod si hodil vsa ta leta?

BOGDAN

Saj veste... Po tistem... *nesrečnem dogodku*... sem se moral umakniti...

PROFESOR VASILIJ

Iskal sem te.

BOGDAN

Nisem se hotel srečati z vami.

PROFESOR VASILIJ

Zakaj ne?

BOGDAN

Vedno bolj sem bil prepričan, da sem jaz mala riba, da v resnici lovijo vas.

PROFESOR VASILIJ

Bodi brez skrbi, da bi se znal sam postaviti zase. V resnici sem komaj čakal, da se bo kaj zgodilo. Želel sem si borbe! In ko so te obtožili, sem to sprejel kot izziv. Boril sem se zate...

Kot lev!

Na prizorišče vstopita dva moška in dve ženski... Vsi so oblečeni v obleke in kostime iz sedemdesetih let... Moška nosita kravate... Vsi imajo aktovke. Profesor Vasilij vstane... Govori borbeno in zagreto. Očitno njihov pogovor traja že dalj časa in je pravkar prišel do vrelišča...

PROFESOR VASILIJ

Tovariši, tega ne smemo narediti! To ni dopustno! To ni moralno!

PROFESORICA 1

Kaj pa je potem *moralno*, spoštovani kolega? To, da podpirate doktorsko tezo vašega asistenta? Kot njegov mentor bi ga morali že zdavnaj zaustaviti. Jaz, če bi imela kaj besede, bi se na tem sestanku pogovarjala o *vaši* odgovornosti.

PROFESOR 2

Se globoko strinjam.

PROFESOR VASILIJ

Tega si ne dovolim!

PROFESOR 1 (*pomirjujoče*)

Ustavite konje! Od nas se zahteva, da se izjasnimo. Kar se mene tiče, je stvar več kot jasna, sicer nas ne bi opozorili...

PROFESORICA 1

Nedopustno je, da se po fakulteti sprehajajo miličniki.

PROFESOR VASILIJ

Seveda je nedopustno, fakulteta bi morala biti prostor svobode, ne pa da nam iz notranjega ministrstva pošiljajo dopise in dosjeje.

PROFESORICA 1

Hvala bogu, da nas opozarjajo, sicer bi se prav tu, na teh oddelkih začelo krušiti tisto, za kar smo dali toliko življenj.

PROFESOR VASILIJ

Lepo vas prosim, nehajte s sentimentalnostjo! Pišemo leto petinsedemdeset...

PROFESORICA 1

(*ga ogorčeno prekine*) Kaj?! O kakšni sentimentalnosti govoriš, kolega! Bila sem zraven, od začetka sem bila zraven, zato vem, koliko smo pretrpeli, koliko krvi je steklo, preden je nastalo to, kar zdaj imamo. (*se obrne k ostalim*) Spoštovani kolegi... želim, da se mi profesor

Vasilij opraviči! In to takoj! Naš boj ni bil nikakršna sentimentalnost, temveč herojsko dejanje!

PROFESOR 1

Vasilij! Lepo prosim.

PROFESOR VASILIJ

Opravičujem se. Čeprav sem še vedno prepričan, da bomo, če vržemo asistenta zaradi njegove raziskave na cesto, tako kot nam predlagajo tovariši, naredili veliko krivico...

PROFESOR 2

Dajmo končat! Jaz sem zainteresiran, da čim prej končamo.

PROFESOR VASILIJ

Poslušajte me...

PROFESORICA 2

Doma imam dojenčka.

PROFESOR VASILIJ

(*zakriči*) Poslušajte me! Naredili bomo veliko krivico, prvič: *stroki*, ki mora raziskovati vsa tista področja, ki so še neraziskana in pri tem ne sme biti prav nobenih omejitev...

PROFESORICA 1

Oprostite, omejitve so. Literature *izdajalcev* ne bomo raziskovali.

PROFESORICA 2

Ha! Sploh pa dvomim, da se da na tem področju *kaj raziskat*, najboljši pisatelji so bili itak vsi v hosti!

PROFESOR VASILIJ

Če je to res, bo pokazala raziskava.

PROFESOR 1

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ne bo, ker jo bomo zavrnili!

PROFESORICA 1

Glasovali bomo in zavrnili!

PROFESOR 2

Ja, dajmo glasovat. Jaz verjamem samo številkam.

PROFESOR VASILIJ

Niste me pustili, da bi povedal do konca...

PROFESOR 1

Prosim. Izvoli!

PROFESOR VASILIJ

In drugič... Če ga zaradi njegove neprimerne raziskave vržemo na cesto, bomo naredili krivico mlademu človeku. Mlad človek pa je vse!

PROFESORICA 1

V tem se pa zelo strinjam z vami, kolega. *Mlad človek je vse*. Spomnimo se, koliko mladih ljudi smo dali za to, kar imamo... Od mojega maturitetnega razreda leta osemintrideset, nas je vojno preživel samo šest.

PROFESOR 1

Marta ima prav. Tema, ki si jo je tvoj asistent izbral za doktorsko dizertacijo, je družbeno škodljiva in ne podpira razvoja naše družbe, temveč nas potiska nazaj v preteklost, ki so jo naši narodi že zdavnaj pokopali... Simona, boš naredila zapisnik?

PROFESORICA 2

Bom.

PROFESOR 2

Dajmo, dajmo, lepo prosim, dve je ura.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Razmislite. Razmislite še enkrat, rotim vas!

PROFESORICA 1

Zdaj si pa ti sentimentalen.

PROFESOR 1

Vasilij, vem da je zate to zelo mučno. Kačo si redil na prsih in zdaj je to težko priznati.

Poznam ta občutek. Vsi smo enkrat to dali skoz.

PROFESORICA 1

(ironično) Zakaj mu pa niste predlagali kakšne druge teme, naprimer odnos med Faustom in Mefistom.

PROFESOR VASILIJ

(tudi ironično) Od leta petinštirideset je to v naši deželi najbolj obdelana tema.

PROFESOR 1

Glasujmo! Marta, pišeš?

PROFESORICA 2

Samo bistvene reči.

PROFESOR 1

Tako je prav. Kdo je za to, da ga vržemo iz ustanove... Marta, boš oblikovala tako, da bo v redu?

PROFESORICA 2

Jasno. Saj gre vse po istem kopitu.

PROFESOR 1

No, kdo je *za*?

PROFESORICA 1

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Jaz.

PROFESORICA 2

Se razume. Tudi jaz.

PROFESOR 1

Jaz tudi.

PROFESOR 2

Jaz sem matematik, jaz se ne spoznam... Sem pa *za*.

PROFESOR 2

Pa ti, Vasilij?

PROFESOR 1

Ne vem.

PROFESOR 2

(jezno) Ne ga zdaj srat! *Za* moramo biti soglasno.

Profesorji odidejo.

Vasilij spet sede v svoj "ligenštul".

PROFESOR VASILIJ

Jaz sem bil *proti*.

BOGDAN

V zapisniku je pisalo, da ste bili soglasni.

PROFESOR VASILIJ

Ampak bil sem *proti*. Hotel sem te obdržati pri sebi. Zdel si se mi talentiran. Povabil sem te za asistenta.

BOGDAN

Verjamem, da ste bili *proti*. Povedali so mi. Vse se razve. Pri vratih je poslušala tajnica in povedala svoji hčerki, ki pa je študirala na oddelku za arheologijo in tako je kmalu zvedela

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

vs a fakulteta... Še bolj ste postali popularni. Bili ste osamljeni borec, nekakšen *don Kihot*, in ko ste naslednji semester predavali o vitezu *žalostnega obraza*, so bili vsi prepričani, da ste to vi, da govorite o svoji borbi z *mlini na veter*...

PROFESOR VASILIJ

(samovšečno) Ja, čutil sem to. Pravzaprav, sem dobival pisma... Anonimna ljubezenska pisma zaljubljenih študentk... In obiske. Slatne obiske v večernih urah... rahlo je potrkal na vrata...

Potrka.

PROFESOR VASILIJ

Ja?

Spet potrka.

PROFESOR VASILIJ

Naprej!

*Vrata se odprejo.
Vstopi Mojca.*

MOJCA

Oprostite?

PROFESOR VASILIJ

Mlada dama, le naprej!

MOJCA

Prišla sem se vam...

PROFESOR VASILIJ

(jo prekine) Devica?

MOJCA

Prosim?

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Horoskop?

MOJCA

Ja. Devica. *(se nasmehne)* Ste si zapomnili?

PROFESOR VASILIJ

Za device imam nos.

MOJCA

Ne bom vas motila... Prišla sem zato, da bi...

PROFESOR VASILIJ

(jo spet prekine) Vaše razmišljanje mi je bilo všeč...

MOJCA

Rada bi se vam zahvalila...

PROFESOR VASILIJ

Mislim, da boste nekoč velika raziskovalka. Imate občutek za detajle... Zelo bistro ste ugotovili, *da ima Jermanova nedejavnost ontološke razsežnosti...*

MOJCA

Mislite?

PROFESOR VASILIJ

Seveda, Jerman ni oseba akcije, ni heroj, je navaden človek. Brez Lojzke bi bil nič. Navaden učiteljski hlapec. Šele Lojzka, ženska, mu omogoči, da postane človek. In na tem mestu, kot ste pravilno ugotovili, je Cankar spregovoril o bistvenih rečeh. Čeprav sam ni nikoli imel družine, je v Hlapcih, predvsem v Jermanovi figuri, jasno izpovedal svoj življenjski credo: *Človek brez ženske je hlapec. Vsak moški išče svojo Lojzko.*

Trenutek tišine.

Profesor Vasilij se ji globoko zazre v oči.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Tudi jaz.

*Mojca umakne pogled.
Profesor Vasilij nadaljuje, kot da se ni nič zgodilo.*

PROFESOR VASILIJ

Vaša teza, gospodična, je vredna nadaljnjega razvoja...

MOJCA

Mislite?

PROFESOR VASILIJ

Prepričan sem. Od vsega začetka sem vedel, da ste rojeni za to, da vidite več in globlje kot drugi...

Profesor Vasilij se ji približa...

PROFESOR VASILIJ

Zato sem vas tudi povabil na seminar.

MOJCA

Profesor... Občudujem vas...

PROFESOR VASILIJ

Zelo lepe oči imate...

MOJCA

Vsi vas občudujemo. Še posebej za to, kar ste naredili za...

PROFESOR VASILIJ

Mesto asistenta je prosto. Ponujam vam ga.

MOJCA

Ne...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Mojca, ne zapravite življenja. Življenje ne pozna popravnih izpitov. Življenje ni *prosta izbira*, življenje je pravilna odločitev v pravem trenutku... kar se tega tiče, sem fatalist.

MOJCA

Mislila sem... Hotela sem... se vam samo zahvaliti, v mojem imenu in v imenu vašega asistenta... Povedati sem vam hotela, kako zelo sva vam hvaležna...

Profesor jo prekine... Očitno mu ni do tega, da bi Mojca povedala do konca... Prime jo za roko...

PROFESOR VASILIJ

Zagrabite, kar vam ponuja življenje! Ne zavržite talentov. Kot moja asistentka boste lahko raziskovali, na uslugo sem vam, marsikoga poznam, kar se tiče objav, ne bo problema, jaz bom jamčil za vas...

MOJCA

Ne vem, res ne vem...

PROFESOR VASILIJ

Pojdite svojo pot. Ne ozirajte se na druge. Življenje nekatere ljubi, druge zavrže. Ne sočustvujte z zavrženimi. Zakopljite se v delo. Življenje čaka na vas...

Profesor Vasilij jo objame...

MOJCA

Profesor, jaz...

PROFESOR VASILIJ

Kako se končajo Hlapci? Kaj reče Jerman Lojzki?

MOJCA

Podaj mi roko, obedve roki mi daj.

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

In ona mu odgovori?

MOJCA

...iz samote si me klical... Kakor zlato bogastvo zaklepaš svoje trpljenje... odkleni ga zvestim očem!

Profesor Vasilij jo poljubi.

BOGDAN

Takrat ste se pomladili. Vsi so opazili to.

Mojca odide.

PROFESOR VASILIJ

Zaljubil sem se.

BOGDAN

Študentke so bile nore na vas. Bil ste njihov heroj. Stari heroji so bili pusti in mrtvi, novih pa v tistem času ni bilo.

PROFESOR VASILIJ

V resnici si bil junak ti. Ti si napisal tisto raziskavo, ti si prijavil doktorat na prepovedano temo...

BOGDAN

Jaz sem bil žrtev. Vi, profesor, ste bili pa junak.

PROFESOR VASILIJ

(zavzdihne) Ja... menda res. Tako je to v življenju. Življenje je cinično, kot sva ta večer že nekajkrat ugotovila.

BOGDAN

Vendar je iz vsake nesreče treba potegniti kaj dobrega, kot bi rekel Fjodor Dostojevski v Zapiskih iz podtalja... Ko mi je bilo najtežje, sem našel ljubezen svojega življenja...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Ljubezen svojega življenja...Ha! To me spominja na povojno patetiko! Nikoli se mi nisi zdel patetičen in cmerav.

BOGDAN

Takrat se mi je sesul svet. Vrgli so me na cesto, nikjer me niso hoteli sprejeti v službo... Bil sem brez denarja... Se res ne spominjate Mojce?

PROFESOR VASILIJ

Ne.

BOGDAN

Nekaj čase je bila vaša asistentka. Morate se je spomniti!

PROFESOR VASILIJ

Ne vem ...

BOGDAN

Takrat sva bila prepričana, da ste ji ponudili službo, ker ste nama želeli pomagati...

PROFESOR VASILIJ

Čisto mogoče...

Bogdan vrta v profesorja. Želi, da bi se profesor spomnil...

BOGDAN

Mojca! Imela je črne lase...

PROFESOR VASILIJ

(tečno) Ja, če že vztrajaš... zdi se mi, da se je spomnim...

BOGDAN

Čudno bi bilo, če se je ne bi... Tudi vam je bila všeč in ko sem vam povedal, da je moja punca, ste bili zelo veseli... Rekli ste, *da mi jo prav privoščite, da ste zelo zadovoljni, ker se je odločila zame...*

PROFESOR VASILIJ

Tega se pa ne spominjam.

BOGDAN

Tisto jutro, preden se je vse skupaj sesulo... ste mi rekli, *da sva tako lep par, da boste z veseljem najina poročna priča...* Bil sem počaščen, bil sem ganjen... Komaj sem čakal, da ji bom to lahko povedal... Zvečer sem hitel domov, v najemniško sobico v Trnovem... Mojca naj bi prišla kasneje... Bil je torek, po vašem seminarju... Vse grozne stvari so se mi v življenju zgodile v torek... tekel sem po stopnicah... Pod oknom stopnišča je leno tekla Ljubljana... Svetilke so metale na gladino belo neonsko luč... Bilo je lepo... Čarobno... Srečen sem bil... Odprl sem vrata...

Iz kota vstopita Večji in Manjši...

VEČJI

No, pa smo spet skupaj!

MANJŠI

Si naju kaj vesel?

BOGDAN

(prestrašen) Kako...kako ste vstopili...?

VEČJI

Mi nikoli ne vstopamo...

MANJŠI

... in to zato, ker smo vedno tu...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN

Kaj spet hočete od mene...?

VEČJI

Vidim, da nimaš telefonskega imenika...

BOGDAN

Tudi telefona nimam.

VEČJI

Škoda, telefonski imenik je tako pripraven...

Večji in manjši se spogledata in se zasmejita...

BOGDAN

(prestrašen) Pustita me pri miru! Pustite me že enkrat pri miru, lepo prosim!

VEČJI

Midva bi te pustila pri miru...

MANJŠI

Z veseljem bi te...

VEČJI

Ampak kaj, ko si pa poreden.

MANJŠI

Zelo zelo poreden!

VEČJI

Medtem ko sva te čakala, nama je bilo dolgčas, pa sva malo brskala... In glej ga *zlodeja!*

Našla sva tvoje zapiske...

Večji potegne izza hrbta sveženj listov...

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Dajte sem! To je moja raziskava...

VEČJI

Vemo, ja.

MANJŠI

So nas opozorili.

BOGDAN

To ni kaznivo... Mislim, če ima človek doma zapiske...

MANJŠI

Ti si pa res za hece!

VEČJI

Tisti, ki si zapisuje, tudi *misli*. In sodeč po tvojih zapiskih, *misliš narobe*. In vidiš, *to* ni prav.

BOGDAN

Zapisujem si, kar hočem.

VEČJI

Če so nas prav opozorili, je tvoja raziskava hkrati tudi tvoja disertacija...

BOGDAN

Ne vem, mogoče...

MANJŠI

Kaj pa tole?

Izza hrbta potegne nekaj debelih knjig in revij...

BOGDAN

To je literatura...

VEČJI

Sovražna literatura. Same Argentinske izdaje.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN

Dobil sem jih v knjižnici...

VEČJI

Res? Zanimivo. Jaz pa sem mislil, da si jo prešvercal preko meje...

BOGDAN

To ni res! Dokažite!

VEČJI

Zakaj bi dokazovali? Saj nismo v kapitalizmu! Ha!

Spet se spogledata in zarežita.

MANJŠI

Mi verjamemo svojim očem, ne rabimo prav nobenih dokazov!

VEČJI

Našli smo prepovedane knjige in revije...

Manjši se zelo resno približa Bogdanu...

MANJŠI

Obvestili so nas, da si švercal, da imaš doma vse to, da kažeš drugim, da zastupljaš druge, da govoriš čudne reči, da se strinjaš s tistim, kar piše v teh umazanih knjigah...

Tudi večji se mu približa... Bogdan se prestrašeno umakne v kot...

BOGDAN

Vsak hip bo prišla moja prijateljica... Če mi bosta karkoli naredila...

VEČJI

Ne bo prišla. Naše tovarišice se prav ta hip ukvarjajo z njo...

Manjši nenadoma udari Bogdana z debelo knjigo po obrazu... Bogdan zatuli in pade na kolena...

VEČJI

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Škoda. S telefonskim imenikom bi bilo veliko več efekta.

Manjši in Večji odideta.

PROFESOR VASILIJ

Spominjam se Mojce... Nekega dne je ni bilo več na fakulteto... Odšla je brez pozdrava...

BOGDAN

Dobila je službo na gimnaziji...

PROFESOR VASILIJ

Lahko bi se vsaj poslovila.

BOGDAN

Tudi njej so takrat premetali sobo v študentskem naselju. Malo je manjkalo pa bi jo vrgli na cesto.

PROFESOR VASILIJ

Ja, telefoniral sem sošolcu, ki je bil direktor študentskih domov. Star partizan. Dober človek.

Potem so jo pustili pri miru.

BOGDAN

O! Pa ste se je le spomnili!

PROFESOR VASILIJ

(jezno) Star pozabljiv kurc sem! *(se spomni, kaj je obljubil)* Oprosti... Ušlo mi je. *(nadaljuje z*

isto jezo) Star sem, pa pozabljam. Profesorji pa sploh imamo pravico biti pozabljivi!

BOGDAN

Glavno je, da ste se je spomnili.

PROFESOR VASILIJ

Sem, ja! Če si zdaj zadovoljen...

BOGDAN

To so bila huda leta... Po dnevih svetlobe, ko je že kazalo, da se bo otoplilo, je napočilo obdobje sivine in teme...

PROFESOR VASILIJ

Pa kaj je zdaj to... vremenska napoved?

BOGDAN

Sedemdeseta leta.

Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

(zavzdihne) Ja... Verjamem, da je bilo zoprno... Ampak, jaz sem naredil, kar sem lahko...

BOGDAN

Če se takrat Mojca ne bi vrnila k meni, bi umrl.

PROFESOR VASILIJ

Noseča je bila.

BOGDAN

Vam je povedala?

PROFESOR VASILIJ

Slutil sem.

BOGDAN

Nekaj časa je ni bilo. Takrat, ko ste ji ponudili mesto asistenta... Enostavno ni več prišla.

Mislil sem, da se je ustrašila. Zasliševali so jo. Ne bi ji zameril, če bi me čisto zares zapustila... V predalu sem imel vrv. Ukradel sem jo na dvorišču. Dolga, rumena plastična vrv za obešanje perila... Vsak dan sem odprl predal in jo gledal... Bil sem popolnoma sam. K vam si nisem upal... Nikamor si nisem upal... Počutil sem se, kot da sem kužen in da bom

okužil vsakega, s katerim se bom srečal... Vrv v predalu je bila rešitev. Nekaj svetlega, nekaj dobrega... Si mislite, v kakšnem času smo živeli, da je vrv pomenila rešitev, dobro rešitev.

PROFESOR VASILIJ

Poslal sem ti denar.

BOGDAN

Vedel sem, da ste to vi.

PROFESOR VASILIJ

Nisem se smel podpisat.

BOGDAN

Nisem se vam smel zahvalit.

PROFESOR VASILIJ

To je bilo vse, kar sem lahko naredil...

BOGDAN

Potem je prišla Mojca in potrkala na vrata... In preživel sem.

Na prizorišče stopi starejša sodnica, v naročju ima zajetno mapo... Advokat se približa Bogdanu...

ADVOKAT

(šepeta) Sodnica je stroga, ampak poštena... Lepo te prosim, nič ne govori. Pusti mene...

SODNICA

Smo vsi tu? Prav. Naj vam že na začetku povem, da o takšnih primerih najraje razsojam pred kosilom, to pa zato, ker mi gre na bruhanje. *(Bogdanu)* Ne morem razumeti... šolali smo vas, vam dali službo, vi pa ne poznate nobene hvaležnosti... No, ne bom nič več rekla... Glede na zbrane dokaze ... *(se odkašlja)* sem mnenja, da lahko primer mirno zaključimo...

Sodnica vzame natipkano sodbo...

SODNICA *(bere)*

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

... zaradi kršenja zakona o državni varnosti, po členu 23/627b razgllašam sodbo v imenu ljudstva... Obtoženi Bogdan... je spoznan za krivega po členu 221/5 in po členu 133, poglavje sedem kazenskega zakonika... Obtoženi je v svojih pisnih besedilih, kot tudi z izjavami spodkopaval družbeni red in s tem škodil družbeni ureditvi... Poleg tega je iz tujine pretihotapil prepovedano literaturo, kar so potrdile tudi priče...

BOGDAN

Oprostite... Rad bi...

ADVOKAT

(zašepeta in ga skuša ustaviti) Počakaj...

SODNICA

Prosim?

BOGDAN

Rad bi izvedel, katere priče so potrdile...

SODNICA

Tovariš... Imeli ste čas za svoj zagovor...

ADVOKAT

Tovarišica sodnica... V imenu svojega klienta se opravičujem...

BOGDAN

Rad bi izvedel, kdo od mojih kolegov je lagal!

ADVOKAT

(tiho) Bi rad sedel dvajset let! *(Sodnici)* Prosim, da upoštevate čustveno stanje mojega klienta...

SODNICA

Upam, da se to ne bo več ponovilo... Že tako nimam nobenega apetita več... *(nadaljuje z
branjem)* ...zato je spoznan za krivega... *(se obrne k Bogdanu)* Glede na vašo nekaznovanost
in mladost bom izrekla najnižjo možno kazen... Mislim, da bo kazen osemnajstih mesecev
zapora dovolj primerna kazen... S tem je primer zaključen.

BOGDAN

Oprostite... Ampak.

ADVOKAT

(pohiti) V imenu svojega klienta izjavljam, da se na sodbo ne bomo pritožili.

BOGDAN

(zmeden) Ampak... kako...

ADVOKAT

Imeli pa bi prošnjo...

SODNICO

Ja?

ADVOKAT

Cenjeno sodišče naprošam za enotedenski odlog nastopa kazni. Moj klient pričakuje otroka in
bi se rad pred nastopom prestajanja kazni poročil...

SODNICA

Napišite prošnjo. Ugodili bomo. Vam pa, mladenič, kljub vsemu čestitam. Za otroka, jasno.
Otroci so naše največje bogastvo, ne glede, komu se rodijo. Naj vam bo obsodba v poduk in
pazite, da boste svojega otroka vzgajali na bolj zdravih moralnih stališčih.

Sodnica odide.

BOGDAN

(zmeden) Leto in pol.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ADVOKAT

Lahko si srečen. Po pol leta lahko zaprosiš za skrajšanje. Otrok se ti bo rodil. Odobrili ti bodo.

BOGDAN

Če bom zaprosil za pomilostitev, je to tako, kot da bi priznal krivdo...

ADVOKAT

Ne bodi trapast! Eno samo življenje imaš. Socializma pa zlepa ne bo konec.

Advokat odide.

BOGDAN

(profesorju Vasiliju) In tako sva se, preden sem šel v zapor, poročila.

PROFESOR VASILIJ

In koliko je potem star sin?

BOGDAN

Petindvajset let. Zdaj piše doktorat... Ne boste verjeli, kje...

PROFESOR VASILIJ

Kje?

BOGDAN

Na najinem oddelku.

PROFESOR VASILIJ

Po očetu se je vrgel.

BOGDAN

Res, ja.

Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

Vesel sem, da si se oglasil. Upam, da nama bo Štefka, tako kot včasih, kmalu prinesla čaja.

BOGDAN

Ne pijem več čaja.

PROFESOR VASILIJ

Potem pa skodelico kave! Prav imaš, kar skodelico kave naj nama prinese, to se veliko bolj ujema z najinim poklicem. Zaslišala bova tihe korake na stopnicah in ona se bo pojavila v okviru vrat, v rokah bo nesla skodelico kave, midva pa se bova ozrla in jo bova grobo zavrnila: *Pusti naju na miru! ... Ne marava zdaj!*

BOGDAN

Ne pijem kave.

PROFESOR VASILIJ

Res? Ne kave ne čaja? Včasih sva popila na litre čaja. Visela sva nad knjigami in drug drugemu dokazovala, kako se *horonski smeh pojavi* že v Ilijadi in nikakor šele v obdobju romantike...

BOGDAN

Od takrat ne pijem več čaja... Tudi čaj je ostal v *tistem času*.

PROFESOR VASILIJ

Uh, kako smo resni! Prav. V kaj boš pa potem namakal piškote? Ha?! To je zdaj vprašanje!

BOGDAN

Ne bom piškotov.

Profesor obupa nad Bogdanovim vztrajanjem v resnosti.

PROFESOR VASILIJ

Vidim, da hočeš na vsak način ostati resen... *Resen človek v kasnih srednjih letih*. Resen, rahlo plešast in z aktovko... In ti praviš, da sem se jaz spremenil!

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Vsi smo se spremenili!

PROFESOR VASILIJ

Daj, usedi se, sleči suknjič, odloži aktovko, stegni noge, sprosti se in mi povej, kaj zdaj počneš?

Bogdan spet sede, vendar aktovke ne izpusti iz rok...

BOGDAN

Učim. Na gimnaziji.

PROFESOR VASILIJ

Lepo.

Profesor pomigne k aktovki...

PROFESOR VASILIJ

Glede na to, kako skrivnostno stiskaš aktovko med kolena, predvidevam, da pišeš?

BOGDAN

Tudi to sem pustil v minulih časih.

PROFESOR VASILIJ

Ne razumem... Če bi jaz imel toliko moči kot ti, če bi bil jaz tako mlad, kot si bil ti takrat, se ne bi dal! Pisal bi. Nalašč! Iz protesta!

BOGDAN

Hotel sem čimprej pozabiti. Po šestih mesecih zapora se mi je rodil sin, zaprosil sem za pomilostitev, spustili so me. Dobil sem službo na isti gimnaziji kot Mojca.

PROFESOR VASILIJ

To je bilo takrat, ko je nenadoma izginila. Brez pozdrava.

BOGDAN

Zaživela sva novo življenje. Nekaj časa nisem bral niti časopisov. Na bruhanje mi je šlo, če sem samo videl vse tiste zlagane naslove... Preselila sva se in nekaj let sploh nisem prišel v mesto. Šele po petnajstih letih sem prvič šel mimo univerze. Stal sem na ulici in gledal v okna, kjer je bil vaš kabinet in kjer sva v dolgih pogovorih preživljala dneve in dneve...

PROFESOR VASILIJ

Ja, bili so krasni časi!

BOGDAN

Zame ne.

PROFESOR VASILIJ

Seveda, zate ne. Ti si najebal, tebe so zafukali... Pardon, spet mi je ušlo... Starcem pač velikokrat uide. Ha, ha!

BOGDAN

(vztraja v svoji resnosti) Kar prav ste rekli... Najebal sem.

PROFESOR VASILIJ

In zdaj misliš zaradi tega jokati do konca življenja? Neverjetno! Poznal sem te, ko si bil poln energije, poln zagona, zato sem te imel rad. Kdo bi si misli, da te lahko ena takšna stvar zlomi...

BOGDAN

(se razburi) Kako mislite, ena takšna stvar? Bil sem šest mesecev v zaporu. Ko sem prišel prosit za službo, mi je ravnatelj gimnazije rekel...

V ozadju se pojavi brkat Ravnatelj...

RAVNATELJ

Budno bomo pazili na vas. Moram priznati, da nisem bil navdušen nad tem, da vas sprejmemo. Iskreno vam povem, bil sem proti, ampak tovariši želijo, da vam damo še eno možnost...

BOGDAN

(profesorju Vasiliju) Kljub temu, da sem prišel iz zapora, sem bil še vedno v zaporu.

RAVNATELJ

Končno morate skrbeti za otroka...

BOGDAN

(grenko) Dovolili so, da sem dobil službo, *dovolili so*, da skrbim za otroka, *dali so mi še eno možnost...*

RAVNATELJ

Imeli vas bomo na očeh...

BOGDAN

Držali so me za vrat.

RAVNATELJ

Vas in vašo ženo...

BOGDAN

Bil sem sam, prepuščen na milost in ne milost... Bili so gospodarji mojega življenja...

RAVNATELJ

Pijete? Jaz pijem. Sem dvakrat neuspešno zdravljen alkoholik. Ampak, to je dovoljeno. Saj se razumeva?

Ravnatelj odide.

BOGDAN

Nisem se zapil.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

(se zasmеji) Ha! Vsaj to!

BOGDAN

Meni pa takrat ni bilo do smeha. Šele čez sedem let... kdo bi si mislil, da skrivnost ljudskih števil tako zelo drži... sem se spet zasmеjal. Bilo je na sinovem rojstnem dnevu... Mali je povedal neko nedolžno šalo o blondinkah... *Zakaj blondinke...* Zasmеjal sem se na ves glas... Od srca... Z Mojco sva se spogledala... Tisti trenutek sva vedela... Rane so se končno začele celiti... Spet sva si upala med ljudi. Ni me bilo več strah, da hodijo za mano, da me opazujejo... Nekaj se je dogajalo. Družba se je začela spreminjati. Vse več ljudi si je upalo na glas povedati, da je bilo tisto, kar me je doletelo, velika krivica. Postajal sem močnejši. Začel sem se počutiti kot zmagovalec.

PROFESOR VASILIJ

Čas zaceli vse rane. Tudi to pravi ljudska modrost.

BOGDAN

Ja, lahko bi se reklo.

PROFESOR VASILIJ

Vsemogočni čas, ki vse pokrivaš... Pozaba je dosežena!

BOGDAN

Pozaba? *(hladno)* Ne.

PROFESOR VASILIJ

(zvedavo) Ne? Torej le maščevanje?

BOGDAN

Nobenega maščevanja nočem. Komu pa naj bi se maščeval? Ubogima bednima policajema?

Profesorjem, ki so me zabrisali na cesto in me moralno diskreditirali... Sodnici? Ne.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Kaj pa potlej?

BOGDAN

Rane ne bolijo več, ostala pa je radovednost. Gola, človeška radovednost.

PROFESOR VASILIJ

Napiši knjigo! Roman. Včasih si znal dobro pisat. Radovednost nas žene v ustvarjalnost!

BOGDAN

Prepozno je. Pisanje romanov je tek na dolge proge. Več kot polovico poti sem prepešočil, za tek nimam več moči.

PROFESOR VASILIJ

Kaj pa potlej?

BOGDAN

Samo radoveden sem. Radoveden, kdo so bili tisti, ki so me ovajali, kdo so bili tisti, ki so sedeli v avditoriju predavalnice, si vse zapisovali in potem vse še toplo nosili naprej. Vidite, profesor, to mi ne da miru!

PROFESOR VASILIJ

Ljudje so ovajali iz različnih vzrokov. Nekateri iz prepričanja, nekatere so izsiljevali, drugim je to bila služba... Misliš, da jih boš po petindvajsetih letih lahko našel?

BOGDAN

Našel sem jih.

PROFESOR VASILIJ

Res?

BOGDAN

Dolgo sem zbiral pogum... Potem sem le obiskal policijski arhiv... Izpolnil sem obrazce in iz kleti so mi prinesli moj dosje.

Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

Predvidevam, da ga imaš v svoji aktovki.

BOGDAN

Ja.

Bogdan pazljivo položi aktovko na kolena in na plan potegne zajetno mapo.

BOGDAN

Mnogo dosjejev so v začetku devetdesetih uničili. Mojega niso. Bil sem očitno premajhna riba.

PROFESOR VASILIJ

O! Zdaj mi je jasno! Nisi prišel nesebično obiskat svojega ostarelega profesorja, ki so ga vsi pozabili in so njegove razprave samo še karikatura nekega obdobja, prišel si zato, da bi mi pokazal svoj dosje. Je tako?

BOGDAN

Da bi vam ga pokazal in vas vprašal...

PROFESOR VASILIJ

Ne vem, če ti bom lahko odgovoril, kdo se v resnici skriva za tajnimi policijskimi imeni. Tiste čase se nisem ukvarjal s tem, kdo od kolegov sodeluje s policijo. Toliko vsega je bilo, kar je bilo važnejše od ubogih policijskih ovaduhov.

Bogdan odpre mapo...

BOGDAN

Kako veste, da v dosjejih niso uporabljena prava imena?

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Toliko domišljije pa že še imam. Poleg Čehova sem tudi jaz kdaj prebral kakšnega Le Carréja.

BOGDAN

Tudi meni so v dosjeju dali posebno ime. Niso imeli preveč domišljije. Imenovali so me kar *Asistent*.

PROFESOR VASILIJ

To najbrž pomeni, da so se zate začeli zanimati šele takrat, ko si postal asistent.

BOGDAN

Vse je natančno datirano. Citati so izpisani. Mapa vsebuje goro dokumentov, poročil, našel sem celo programski list s svojimi opazkami na robu, ki sem si jih zapisal, ko sem bil leta petinsedemdeset na predavanju svetovno znanega teologa L. V. Toma... Programski list sem najbrž vrgel stran, pa so ga našli in spravili v dosje...

PROFESOR VASILIJ

In kdo je bil tisti, ki je tako vestno pisal poročilo o tebi?

BOGDAN

Mefisto.

Trenutek tišine, potem se profesor od srca zasmeji...

PROFESOR VASILIJ

Ha, ha! Kdo bi si mislil, da se policaji spoznajo na Goetheja.

BOGDAN

Ne morete si misliti, profesor, kakšen čuden občutek je to, ko nenadoma brskaš po svojem življenju. Prebiraš besede, ki si jih izrekel pred desetletji in si nanje pozabil že tisti hip, ko si jih izrekel, nekomu so se pa zdele pomembne... Vse moje življenje tistega časa je med temi stranmi, v tem poročilu. Nič se ni izgubilo... Vse je natančno popisano! Kdaj sem šel na obisk

k staršem, s katerim avtobusom, sledi zapis o mojih starših, očetu, kaj je počel med vojno, iz kakšne družine je moja mati, obstaja celo zapis o mojem mrzlem stricu, ki je bil na napačni strani in je izginil neznano kam, nikoli ga nisem videl niti vedel nisem zanj, za mrzlega strica, si mislite profesor!, v tem dosjeju je več, kot sem jaz vedel o sebi in o svoji družini....

PROFESOR VASILIJ

V tem je skrivnost dosjejev!

BOGDAN

In na univerzi... Vse je popisano... Moje besede, pogovori, zaključki... Obstaja natančen datum, kdaj sem spoznal Mojco... Tako, da sva zdaj, po petindvajsetih letih, morala *popraviti* najino obletnico... Nisva se spoznala na njenem brucovanju, dvanajstega decembra leta štiriinšedeset, kot sva vsa leta napačno praznovala, ampak dva dni kasneje, štirinajstega decembra v študentski menzi... Mojci je v dosjeju posvečeno kar nekaj poglavij... Ob robu so zapisani tudi komentarji...

Bogdan hlastno potegne liste iz mape. Bere...

BOGDAN

Po mnenju Mefista se študentka Mojca nikakor ni navezala na Asistenta. Njuno razmerje se ne more razviti v resnejšo zvezo, saj je ljubezen zgolj enostranska. Zato, po mnenju Mefista, o njej ni potrebno odpirati posebnega preiskovalnega dosjeja... (profesorju Vasiliju, skoraj navdušen) O vsem piše, čisto o vsem! O mojih raziskavah, o mojih znancih, prijateljih, včasih piše tudi, kako sem bil oblečen naprimer sedemnajstega marca in kaj sem izjavil ob praznovanju državnega praznika, katere vice sem pripovedoval... Nekje sem našel celo zapisek o moji najljubši hrani in o ploščah, ki sem jih tiste čase poslušal...

PROFESOR VASILIJ

He, he! Mefisto je bil očitno zelo temeljit.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN (*resno*)

Nikjer pa nisem našel niti ene besede o Mojčini nosečnosti.

PROFESOR VASILIJ

Kar je dokaz, da je bila policija kljub vsemu površna. Ni čudno, da je vse šlo tako hitro rakom žvižgat.

BOGDAN

Mogoče pa *Mefisto* ni želel poročati o Mojčini nosečnosti.

PROFESOR VASILIJ

Ne verjamem... Mojca se jim enostavno ni zdela dovolj pomembna.

BOGDAN

Še posebej natančno pa so zabeleženi in z rdečim svinčnikom podčrtani tisti deli dosjeja, ki govorijo o moji dizertaciji. Še več, z drobno in urejeno pisavo so popisane vse tiste teme, o katerih sem razmišljal, ko sem iskal predmet svoje raziskave... Ob tem branju sem se zgrozil. Spet me je postalo strah: *je možno, da so mi brali misli?* Lahko preiskovalci tako dobro spoznajo preiskovanca, da vejo, kaj misli... Noro, kaj?

PROFESOR VASILIJ

Povsem verjetno. Tudi pisatelj lahko ustvari določen značaj tako natančno, da potem samo še zapisuje junakovo čustvovanje. *Značaji zaživijo in se zapisujejo sami*, kot je rekel Proust. Na nek način je vsak preiskovanec preiskovalčeva stvaritev. Zanimivo, kaj? Dobra teza za dizertacijo!

BOGDAN

Prav imate. Bil sem Mefistova stvaritev, samo da se tega nisem zavedal.

PROFESOR VASILIJ

Če bi se, ne bi Mefisto bil Mefisto. Ha?

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

*Bogdan vstane in zakorači po prostoru...
Spet smo v preteklosti...*

BOGDAN

Tovariš profesor! Prepričan sem, da je moja tema vredna temeljitejše raziskave...

Profesor Vasilij vstane in vrže šop listov z zrak...

PROFESOR VASILIJ

(togoten) Ništrc! Nič. Brez vrednosti! Nisem si mislil, da si tako hitro zadovoljen sam s sabo.

Krst pri Savici je obdelan že na tisoče načinov.

BOGDAN

To je genialno delo.

PROFESOR VASILIJ

S katerim boš povedal, *kaj? To, da je Črtomir izdajalec prepričanja svojih prednikov...* ali pa mogoče to, *da je ženska kriva za vse, da je ljubezen močnejša od političnega, nacionalnega, verskega prepričanja...*

BOGDAN

Ne samo to... Želim povedati, da je *Krst* monumentalno delo...

PROFESOR VASILIJ

To že vemo.

BOGDAN

Da je zasnova slovenskega gledališkega pisanja...

PROFESOR VASILIJ

Tudi to vemo...

BOGDAN

Posebej bi rad opozoril na pismo, ki ga je Prešeren pisal Stanku Vrazu, o katerem pravi...

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Da bi rad napisal tragedijo in roman. Vemo.

BOGDAN

Tragedije ni napisal, ker takrat nismo imeli gledališča... Ni imel komu pisati tragedije...

PROFESOR VASILIJ

Jasno! Vse to je jasno! Slej ko prej se bo našel kakšen pisun, ki bo to zapisal in ne samo to, zapičil se bo v pesnikovo seksualnost, aseksualnost, ateizem, dvoličnost, onaninjo, manijo, pederastijo... in kaj vem še vse! To so trači in ne resno delo. To so teme, ki so rezervirane za netaletrirane pisunčke. Ti pa si talentiran! Od tebe pričakujem več! Razumeš! Raziskava mora biti takšna, da nas osupne, da poseže v tiste pokrajine, kjer še nismo bili...

BOGDAN

O tem še ni nihče pisal... *Krst kot mit o izdajalcu... Kot mit o nacionalnem značaju...*

*Trenutek tišine.
Profesor da roke za hrbet in se umiri...*

PROFESOR VASILIJ

To si dobro povedal... To, o izdajalcih...

BOGDAN

Mislil sem...

PROFESOR VASILIJ

Nič nisi mislil. Kar bleknil si. Ampak... *Jaz pa mislim... Še več, prepričan sem...*

BOGDAN

Ja?

Trenutek tišine. Profesor Vasilij se zazre v Bogdana...

PROFESOR VASILIJ

Mislim, da sem našel pravo temo zate. Zahteva drznost...

Profesor stopi do Bogdana in ga z obema rokama prime za obraz... Čisto blizu...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

(šepeta) Si dovolj drzen...? Si upaš?

BOGDAN

Kaj?

PROFESOR VASILIJ

Poseči čez. Preko časa... Tja, kjer ni še nihče bil? Si upaš...? Raziskati *resnico*?

BOGDAN

Kaj mislite s tem...?

PROFESOR VASILIJ

Ni važno, kaj *jaz* mislim... Važno je, kaj si boš *ti* mislil...

BOGDAN

Dvoumni ste, profesor...

PROFESOR VASILIJ

Zato pa sem profesor... Profesorji smo lahko dvoumni. Profesorji provociramo. Kaj je pedagogika drugega kot nenehna provokacija? Provociram te, da zastaviš *vse* in da si upaš pogledati *tja*...

Trenutek tišine.

BOGDAN

Kam?

Profesor Vasilij spusti Bogdanov obraz in se umakne v temni kot...

PROFESOR VASILIJ

Zadnje nadstropje univerzitetne knjižnice... Zaprta vrata... Ni dostopa za javnost. Zbirka emigrantske literature...

Trenutek tišine.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

PROFESOR VASILIJ

Si upaš?

BOGDAN

Zanimivo je.

PROFESOR VASILIJ

In neraziskano. To bi lahko bil velik bum, ki te bo ponesel v višave...

BOGDAN

Ali pa zabil v tla.

PROFESOR VASILIJ

Jaz sem s tabo. Jaz ti bom stal ob strani. Čas je. Čas je pravi. Upati si, to je vse.

Trenutek tišine.

BOGDAN

Kako bom prišel do zadnjega nadstropja...?

PROFESOR VASILIJ

Moj sošolec. Tukaj, v žepu imam listek z njegovim imenom. Že zjutraj sem ga napisal...

Name se sklicuj. V zadnjem nadstropju boš našel dovolj materiala, ostalo boš moral sam izbrskat... Prav?

Bogdan prikima... Profesor Vasilij se mu počasi približa. V roko mu stisne listek. Bogdan ga vzame in spravi v žep.

PROFESOR VASILIJ

(zašepče) Pravi si. Vedel sem.

Tišina.

PROFESOR VASILIJ

Kako pa kaj Mojca?

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ne vem.

PROFESOR VASILIJ

Nisi rekel, da sta zdaj skupaj...?

BOGDAN

Ja. Ne vem. Trenutno ne. Sploh pa nisem prepričan ...

PROFESOR VASILIJ

Če te ima rada?

BOGDAN

Ja.

PROFESOR VASILIJ

Brez skrbi. Tvoja je. *Privoščim ti jo! Zelo sem zadovoljen, da se je odločila zate... Lep par sta. Nekoč bom z veseljem vajina poročna priča...*

Bogdan se nasmehne.

Profesor Vasilij spet sede v naslonjač. Spet je starec. Nebogljen in ciničen starec... Bogdan se zazre v dosje...

BOGDAN

Nikoli ne bom pozabil drobne in pravilne pisave, ki sem jo imel rad...

Bogdan pomoli Profesorju šop listov iz dosjeja.

BOGDAN

V dosjeju je cel kup listkov z isto pisavo... Podčrtane besede s tankim rdečim svinčnikom...

Bi radi videli, profesor?

Profesor ne pogleda, bolšči predse...

PROFESOR VASILIJ

Si res mislil, da so tako duhoviti?

BOGDAN

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Kdo?

PROFESOR VASILIJ

Sam sem si izmislil ime...

V globini prostora se pojavita Večji in Manjši.

VEČJI

Mefisto! Kakšno čudno ime. Ne vem, če ga bom znal prav zapisat...

MANJŠI

Je to kakšna vrsta sira?

VEČJI

Ne bodi blesav! To je literatura!

MANJŠI

Mene spominja na plesen... Saj veš, tisti francoski siri z okusom po starih nogavicah...

VEČJI

(ga prekine) No, zdaj veš, da je *Mefisto* izmišljen literarni junak...

MANJŠI

Meni so veliko bolj všeč tajna imena: *Lepi, Ljubica, Skrbna mati, Sestra...*

VEČJI

(se zasmehi) Se spomniš tistega hipija...? Celó na naših sestankih je vztrajal, da ga kličeva

Bob Dylan, ha?

MANJŠI

Ampak je bil baraba! Za vsako informacijo je hotel deset dekagramov...

VEČJI

Bog ve, kje je zdaj?

MANJŠI

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Urednik časopisa je. In ostrigel se je tudi.

VEČJI

Ja, časi se spreminjajo!

MANJŠI

Saj pravim... Vsa tista imena so nekaj pomenila... In lažje si si jih zapomnil. Ne pa Mefisto!

VEČJI

Vsak si izbere ime, ki najbolj ustreza njegovemu značaju. In profesor je kar prav izbral, glede na to, da naju je sam poiskal ...

MANJŠI

(občudujoče) Ja, to je pa redko! Takšna *zavest* je v današnjih časih redka.

VEČJI

Vidiš, kako je najin poklic dinamičen, vedno srečaš zanimive ljudi in vedno se lahko naučiš kaj novega...

Manjši vzame beležnico iz žepa...

MANJŠI

Mefisto...Kako se to piše...? Z dvema f?

VEČJI

To pa ne vem. Bom vprašal?

Večji se obrne k Profesorju Vasiliju...

PROFESOR VASILIJ

Sam sem si izmislil svoje tajno ime.

BOGDAN

Vedel sem.

PROFESOR VASILIJ

Takrat nisi vedel.

BOGDAN

Obstajali so trenutki, ko sem slutil... Včasih se je vse tako ujemalo... Vedeli so, kaj sva se pogovarjala... Vendar, ne... nisem *hotel* verjeti tega, nisem mogel... Borili ste se zame. Edini ste bili proti... Mojco ste takoj vzeli za asistentko, pošiljali ste mi denar... Ne... V resnici *nisem hotel vedeti*, dokler nisem pred dnevi prebral dosjeja in v njem našel poročil zapisanih z vašo pisavo...

PROFESOR VASILIJ

(zadovoljno) Ja! Bil si moja *kreacija*! Vodil sem tvoje življenje, kot vodi pisatelj svojega junaka... Bil si živ, imel si svojo voljo, hkrati pa sem te jaz pošiljal v labirinte preizkušenj. Počutil sem se kot Bog! Ti povem, fantastičen občutek!

Bogdan plane pokonci, iz rok mu pade dosje, listi se razsujejo vsepovsod... Bogdan zagradi profesorja za ovratnik in stisne pest nad njegovim obrazom...

BOGDAN

(zakriči) Na gobec vas bom!! Na vaš lažnivi ovaduški gobec!!!

Profesor Vasilij se ne ustraši, samo zvedavo gleda Bogdana nad sabo... Bogdanova roka v zamahu nad profesorjevim obrazom...

Trenutek tišine...

PROFESOR VASILIJ

No, kaj? Me ne boš? Daj, saj ni tako težko...

Bogdan ga spusti in se umakne...

BOGDAN

Gnusite se mi.

PROFESOR VASILIJ

(jezno zakriči) Gnusim se ti! Dober izgovor, ni kaj! V resnici pa nimaš jajc, da bi udaril svojega profesorja, vzornika in učitelja... Vendar si takoj našel opravičilo: *(se spači)* ne bom ga udaril, ker se mi gnusi... Neverjetno!

BOGDAN

Nisem zato prišel...

PROFESOR VASILIJ

(ga prekine) Zakaj pa si potem prišel?

BOGDAN

Da bi vas videl.

PROFESOR VASILIJ

In se maščeval. Dobro. Tukaj si! Maščuj se! Kaj še čakaš!

BOGDAN

Razočarali ste me.

PROFESOR VASILIJ

Ne toliko, kot sem razočaral sebe.

BOGDAN

Vam je žal?

PROFESOR VASILIJ

Misliš, če mi je žal, ker sem bil *Mefisto*? Ker sem pisal poročila? Ne, ni mi žal. *(togotno)*

Razočaran sem nad sabo zato, ker sem se *motil o tebi*. Imel si vse: mladost, talent, energijo...

Mislil sem, da imaš moč, da boš preživel, da se boš znal boriti... Da boš boljši od mene. Ti pa

si počepnil in se predal. Nič nisi naredil iz svojega življenja! Lahko bi postal pisatelj,

oporečnik, disident, vodja! Sploh ne veš, da sem te v resnici pahnil v naročje resnični

svobodi! Tisti *svobodi*, ki jo moraš neprestano dokazovati s krvjo. In samo takšna svoboda

nekaj šteje. Herojska svobodo, ki podira zidove! Imel si to možnost. Vsi so vedeli, da se dogaja krivica, vsi so bili na tvoji strani, ti pa si se pokakal. Poslanstvo zamenjal za varno in tiho službico. Zmotil sem se o tvojem značaju. Mislil sem, da te bodo krivice podžgale, mislil sem, da boš naredil tisto, za kar jaz nisem imel več moči. Ti pa si scagal. *(besno zakriči)*
 Cagavec! Umaknil si se. Utihnil. Rep med noge! Zaplodil dva otroka in vrgel puško v koruzo.
 Razočaran sem nad svojo zmoto! To!

Bogdan zakorači po prostoru... Jezen je... Razburjen... Potisnjen v kot se togotno "zažene" v profesorja...

BOGDAN

Tudi vi... Tudi vi se samo bedno opravičujete!! S praznim besedičenjem hočete opravičiti svoje zavrženo dejanje. *Izdajalec mesto najde v zadnjem krogu pekla*, pravi Dante. Ni opravičila za bolečino, ki jo povzročiš drugim.

PROFESOR VASILIJ

Mogoče.

BOGDAN

Nisem vedel, da ste takšni... Bil sem mlad. Takrat sem vam verjel, da ste humanist, da vidite več kot drugi, da znate v umetnosti prebrati tudi tisto, kar drugim ostane skrito ... V resnici pa ste si želeli samo moč. Hoteli ste posedovati naša življenja, naše *duše*...

PROFESOR VASILIJ

Vsak profesor poskuša *posedovati* svoje učence... Nič novega. Vse od Aristotela naprej... Na učencih pa je, da se znajo pravi trenutek odtrgati od učitelja in iti po svoji poti. Nekateri to uspejo, nekateri ostanejo učenci celo življenje in ne naredijo nič. To si ti! *(skoraj pljune)*
 Bedni učenček! Nisi se uspel odtrgati... Nisi imel jajc. Nisi razumel, da si imel priložnost, da bi postal *učitelj*, ne samo na neki periferni gimnaziji, ne samo na neki spletkarski univerzi...

Lahko bi postal *učitelj naroda, nosilec sprememb*...

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN

Patetični ste! Bedni in patetični!

PROFESOR VASILIJ

Ti pa še vedno brez jajc!

Oba utihneta.

Profesor spet sede v svoj "ligenštul"...

Bogdan se pomiri...

BOGDAN

Zadnje dni sem razmišljal, da bi vas prijavil. Napisal članek. Poklical novinarje...

PROFESOR VASILIJ

To lahko še vedno narediš.

BOGDAN

Potem bi bil takšen kot vi.

PROFESOR VASILIJ

Točno tako.

BOGDAN

Čeprav bi bilo prav, da bi ljudje izvedeli...

PROFESOR VASILIJ

Izvedeli, kaj? Kako je *neki profesor*, za katerega danes nihče več ne ve, vneto in pod psevdonimom *Mefisto*, s slastjo pisal poročila o svojem asistentu... In koga misliš, da boš s tem prizadel? Mene? Da se ne bom *posral* od strahu! Ups, pardon, obljubil sem, da ne bom grdo govoril v tvoji prisotnosti...

BOGDAN

Ljudje bi morali izvedeti! Tisti čas je treba reflektirati... Dosje, na katerem piše *totalitarizem*, *preganjanja*, *ustrahovanja*... bi moral ostati odprt, dokler ne bojo vsi, ki z demokracijo

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

mislijo resno, potegnili v svoji posamični in skupni zavesti jasne črte ločnice med totalitarizmom in demokracijo...

PROFESOR VASILIJ

Govoriš kot napiflan dijak. Hvala bogu, da nisi ostal na oddelku... Vedno bolj se mi zdi, da je bilo zelo prav, da sem te pomagal spraviti stran.

BOGDAN

(se ne da motiti) Ljudem bi moralo biti jasno, da naša dežela ni bila otok... Izkušnja z ovaduhi in totalitarizmom je bila evropska in planetarna! Brez vedenja, brez posameznih imen in usod, brez primerjav, je naše življenje čisto navadna hipokrizija. Vztrajanje na nereflimirani preteklosti pa je zelo slaba popotnica za prihodnost. Zato bi vas moral razkrinkati. Samo zato!

Profesor se zasmehuje... Iskreno in "široko"...

PROFESOR VASILIJ

Ha ha ha!! Ne samo, da si neumen, tudi naiven si. Kdo pa misliš, da ti bo verjel? Napadel boš starca. Človeka v odhajanju, človeka, ki že desetletje ždi za štirimi stenami in ga prav malo briga svet, in svet se prav malo briga zanj. Postal boš *mučitelj starcev*. Ljudje se bodo obračali stran od tebe. Gnusil se jim boš. Nihče se ne bo spraševal o tvojem trpljenju: kakšne muke si prestajal, kako te je bolelo, ko so ti razbili nos in kdo vse te je spolno *nadlegoval* tistih šest mesecev v zaporu... Vsi pa se bodo spraševali o *mojih* mukah... O trpljenju nekega starca, ki nikomur nič noče in kot uboga rastlinica čaka na svoj zasluženi konec. In poleg tega: kje v dosjeju je omenjeno moje ime, kje piše, da sem *Mefisto* res bil jaz?

BOGDAN

Vaša pisava...

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ne ga srat!

BOGDAN

In vaše priznanje.

PROFESOR VASILIJ

Ubil sem tudi Roberta Kenedija, pa kaj!

BOGDAN

Cinizem vam ne bo pomagal.

PROFESOR VASILIJ

Jaz ne potrebujem pomoči. Jaz samo še čakam... In veš, na *kaj čakam?* Na smrt. Ja, na smrt, ki bo zaprla krog.

*Trenutek tišine.
Bogdan sede nazaj v stol...
Oba se popolnoma pomirita...*

BOGDAN

(*čez čas...*) Pa sem vseeno vesel, da sem prišel in da sem vas videl...

PROFESOR VASILIJ

Jaz tudi.

BOGDAN

Čeprav... Vseeno ne razumem...

PROFESOR VASILIJ

Nismo zato na svetu, da razumemo, ampak da se čudimo... Kdo je že rekel to? Ne vem.

Najbrž sem si ta hip izmislil.

BOGDAN

Če se ne bomo pogovarjali o preteklosti, ne bomo znali živeti v prihodnosti.

PROFESOR VASILIJ

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

To si si pa ti izmislil!

Bogdan se grenko nasmehne.

BOGDAN

Ja. Pravkar.

PROFESOR VASILIJ

No, vidiš, v nečem sva si pa le enotna. Štejejo samo zanimive zgodbe. Zgodbe, ki jih malo živimo in si jih malo izmišljamo. Drugega nič.

Bogdan počasi vstane, si obleče plašč...

BOGDAN

Preden grem, bi vam rad...

Profesor utrujeno zamahne z roko in zapre oči...

PROFESOR VASILIJ

Pusti me... Utrujen sem.

BOGDAN

Samo to bi še rad vedel... potem izginem iz vašega življenja in nikoli več me ne boste videli.

PROFESOR VASILIJ

(se grenko nasmehne) Ne boš prišel niti na moj pogreb? To pa ni lepo.

BOGDAN

Zakaj? Zakaj ste to počeli?

PROFESOR VASILIJ

Ti ni jasno?

BOGDAN

Niste bili njihov človek, vedno ste bili v opoziciji, vaša predavanja, vaše analize so bile čisto nekaj drugega kot čas, v katerem smo takrat živeli? Zato smo vas imeli radi... *Zakaj* potem...? So vas izsiljevali? Ste imeli za to večjo plačo? Boljši položaj? *Zakaj??*

PROFESOR VASILIJ

Povedal sem že.

BOGDAN

Mislite tisto o *herojski svobodi, ki podira zidove! Kako ste me hoteli narediti za disidenta in upornika* ... Profesor, nisem več vaš naivni študent. In že dolgo več ne verjamem v takšne literarne razlage. V življenju so vzroki, *zakaj kdo kaj počne*, vedno zelo banalni... No, torej, profesor, zanima me preprosta in človeška resnica: *zakaj ste me ovajali?*

PROFESOR VASILIJ

Razočaran boš.

BOGDAN

Bolj kot sem že?

PROFESOR VASILIJ

Prav, povedal ti bom... (*profesor zavzdihne*) Enostavno... Ljubosumen sem bil.

BOGDAN

Ljubosumen?

PROFESOR VASILIJ

Sem rekel, da boš razočaran.

BOGDAN

Ne razumem.

PROFESOR VASILIJ

Bil si nadarjen. Nisi imel znanja, vendar si imel tisto *občutljivost*, katere jaz nisem imel. Bil sem v zrelih letih in razen nekaj razprav, s katerimi sem šarmiral mozoljaste študentke, nisem naredil ničesar. Vedel sem, da ne bom nikoli napisal *Zločina in kazni*, niti *Treh sester*, še manj *Iskanja izgubljenega časa*... Ti pa si imel vse. Mladost, talent...

BOGDAN

Ovajali ste me samo zaradi tega... Zaradi nevoščljivosti.

PROFESOR VASILIJ

No, ne samo zaradi tega... Imel sem tudi še globlje, *intimnejše razloge*. *Zares dober ovaduh je tisti, ki ima močan osebni motiv*. Ideologija se lahko vedno zamenja. Človek je kupljivo bitje, mimogrede zamenja stran... Samo *osebni motiv* je dovolj močan in večno učinkovit...

BOGDAN

Bedno.

PROFESOR VASILIJ

Človeško.

BOGDAN

Provocirali ste me samo zato, ker sem bil mlad in nadarjen...

PROFESOR VASILIJ

Provociral sem te predvsem za tiste reči, ki so zanimale tudi mene. V resnici sem *sam* želel raziskati motiv starca, *ki bi še, pa ne more več*, saj se mi je zdel aktualen, *sam* sem želel pisati *o zamolčani literaturi*... to so bile *moje teme*, vendar se jih nisem lotil, ker me je bilo preveč strah...

BOGDAN

In ste v ogenj poslali raje mene.

PROFESOR VASILIJ

Ja.

BOGDAN

Zakaj ste se pa potem borili zame, zakaj ste mi kasneje pošiljali denar...

PROFESOR VASILIJ

Zato, ker sem vedel, da tako ali tako ne bo nič pomagalo, bo pa to moja odlična kamuflaža. S tem, ko sem se *boril zate kot lev*, sem samo še povečeval mit o sebi, kot o šarmantnem *Don Kihotskem* profesorju...

BOGDAN

Ko ste me vrgli na cesto, ste vzeli Mojco v službo...

Profesor Vasilij se nasmehne...

PROFESOR VASILIJ

Ja! In zdaj, dragi moj, sva prišla k bistvu! To je moj *najintimnejši razlog!* To je pravi odgovor na tvoj *zakaj!*

Profesor Vasilij vstane, se razburi...

PROFESOR VASILIJ

(jezno) Mojca je bila od vedno moja! Jaz sem jo prvi opazil! Na seminar sem jo pripeljal zase, spentljala se je pa s tabo! Z mozoljastim provincialnim asistentkom! Nisi se hotel umakniti, čeprav ji nisi bil všeč, mene je imela rada, ti pa si kar rinil in rinil... Hotel sem jo imeti ob sebi...

BOGDAN

(presenečen) Nisem vedel. Nikoli mi niste namignili ...

PROFESOR VASILIJ

Ja, zdaj veš. Namenjena je bila meni, ti pa si ji stopal po petah! Revica je bila zmedena, raztrgana na dvoje... Moral sem ji pomagati. Hotel sem se te znebiti.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BOGDAN

In takrat ste me nagovorili, da sem se lotil prepovedane raziskave... Vedeli ste, kako se bo vsa stvar razpletla...

PROFESOR VASILIJ

Vrgli smo te iz službe in mesto asistenta je bilo prosto...

BOGDAN

Za Mojco.

PROFESOR VASILIJ

(zakriči) Za mojo Mojco!

BOGDAN

Na koncu pa ste izgubili tudi njo.

PROFESOR VASILIJ

(zadovoljno) Ha! Vidim, da ti ni povedala vsega.

Iz ozadja pride Mojca. Postavi se med profesorja Vasilija in Bogdana... Profesor Vasilij dinamično zakorači po prostoru...

PROFESOR VASILIJ

(Mojci) Odpovej torkov seminar. Šla bova na morje. Naredil sem seznam knjig, ki jih bova vzela s sabo. Pojdi jih iskat v knjižnico. Sem že telefoniral. Knjižničarka Marija jih je že nabrala. Na pultu te čakajo. Samo dvigneš jih.

MOJCA

(profesorju Vasiliju) Noseča sem.

PROFESOR VASILIJ

(presliši) Počakaj me tam kot vedno. Samo na dekanat še skočim... Čez pol ure te poberem...

MOJCA

Slišal si me.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Profesor Vasilij obstane. Trenutek tišine.

PROFESOR VASILIJ

S kom?

Mojca se obrne stran... Zablipa. Samo za hip.

MOJCA

Prasec.

PROFESOR VASILIJ

Vprašam pa lahko... Vsi vejo, da se je za tabo plazil naš bivši *Asistent*...

MOJCA

Dobro veš, da ga nisem videla odkar midva...

PROFESOR VASILIJ

(jo ironično prekine) To pa ni lepo, da ga nisi nič obiskala. Revez preživlja težke trenutke, obeta se mu sodni proces, mogoče tudi zapor...

BOGDAN

(profesorju Vasiliju) To je bilo takrat, ko sva šla narazen... Slutil sem, da ima drugega, da se je zaljubila...

PROFESOR VASILIJ

(Mojci) In kaj boš naredila?

MOJCA

Ne vem...

PROFESOR VASILIJ

Prav... Počakaj me na vogalu, glej da ne zamudiš... Na tistem križišču ne smem ustavljat...

Bodi tam in skoči v avto čim hitreje... Pazi, da te ne bo videl kakšen od študentov...

MOJCA

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(odločno) Ne grem s tabo.

PROFESOR VASILIJ

Kaj pa zdaj to pomeni?

MOJCA

Ne grem s tabo... Ne danes ne jutri...

Profesor Vasilij stopi proti njej...

PROFESOR VASILIJ

Ne bodi nora! Saj nisem mislil tako...

Mojca se mu umakne.

MOJCA

Nikoli več.

PROFESOR VASILIJ

Počakaj... Na morju bova razmislila... Prebral ti bom poglavje iz *Antudüiringa*... Vse nama bo jasno... Star sem petinpetdeset let... Ločil se bom...

MOJCA

(ga prekine) Pospravljala sem tvojo mizo...

PROFESOR VASILIJ

In?

MOJCA

Našla sem zapiske...

BOGDAN

(Vasiliju) Našla je vaša poročila, ki ste jih pošiljali...

PROFESOR VASILIJ

(Bogdanu) Spregledala me je. Nič ni pomagalo. Bila je inteligentna punca. Ena redkih.

(Mojci) Ne bodi nora! To so zapiski... Nekaj pišem... Osnutek romana...

MOJCA

(bere) Poročilo o pogovoru... Za koga so ta poročila? Komu? Komu pošiljaš poročila o pogovoru s tvojim Asistentom?

PROFESOR VASILIJ

(se trudi biti kar se da prepričevalen) Fikcija! Vse je le fikcija! Osnutki poglavij! Zdelo se mi je, da je zgodba našega Asistentu vredna literarne obdelave, pa sem si zapisal nekaj fiktivnih prizorov...

MOJCA

In prav te tvoje *fiktivne* prizore mu zdaj očitajo v obtožnici. Zaradi tvojih *osnutkov poglavij* ga bodo obsodili...

PROFESOR VASILIJ

(ironično) To je samo še en dokaz, kako je lahko literatura vizionarska!

Mojca se pred Vasilijem umika v ozadje...

PROFESOR VASILIJ

(Bogdanu) Nič ni pomagalo. Nisem je mogel prepričati... Ženska intuicija...

BOGDAN

Takrat se je vrnila k meni.

PROFESOR VASILIJ

Obsodili so te, poročila sta se... Brez slovesa me je dala čevelj in pobegnila s tabo... Tako je to. Literatura obrača, življenje obrne!

BOGDAN

Vsaj nekaj.

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Profesorju se zlobno zasvetijo oči... Stopi k Bogdanu... Čisto blizu zašepeta kot "Mefisto" ...

PROFESOR VASILIJ

Toda... Kljub vsemu imam svoje zadoščenje...

BOGDAN

(zmeden) Kaj...?

PROFESOR VASILIJ

(šepeta) Izbrala si je tebe... povedala ti pa ni... Vse do danes ni izdala *izdajalca*.

(privoščljivo) No, kaj pa misliš *o tem*? Z njo imaš dva otroka, petindvajset let si preživel z njo, ona pa ti ni povedala... Sploh ti ni povedala, kdo te je ovajal.

Bogdan se za hip zmedeno umakne pred profesorjevim pogledom...

PROFESOR VASILIJ

(šepeta) Zdaj pa imam še jaz eno vprašanje... poslednje... Če dovoliš...? *(trenutek tišine)*

Kdo je *bolj izdajalec*? Tisti, ki izdaja ali tisti, ki zamolči izdajanje? Kdo je bolj kriv, tisti, ki dela zlo ali tisti, ki ga noče videti?

Trenutek tišine. Potem Bogdan povsem mirno stopi do profesorja Vasilija in mu primaže zaušnico... Profesor se prime za lice in se nasmehne...

PROFESOR VASILIJ

Zakaj pa zdaj to? Zato, ker sem te ovajal? Ali pa mogoče zato, ker sem ti *pomagal* zaploditi tvojega prvorojenca?

*Bogdan se umakne k steni in si pokrije obraz z rokama...
V prostor vstopi gospa Štefka... V rokah ima dve skodelici kave ...*

GOSPA ŠTEFKA

Skodelica kave! Izvolita!

PROFESOR VASILIJ

(bevskne) Pusti naju na miru!... Ne marava zdaj!

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GOSPA ŠTEFKA

O! Vidim, da ste staro tečnobo pripravili, da je spregovorila! Tega sem pa zelo vesela! Res!

Zdaj vsaj vem, da me sliši, da me razume! Ne bo se več mogel pretvarjati!

Gospa Štefka stopi do profesorja Vasilija in mu ponudi skodelico kave...

GOSPA ŠTEFKA

Je tako, Vasilij?

Profesor Vasilij nerazumljivo zabenti in se usede nazaj v svoj stol ter se prav po starčevsko pokrije prek kolen...

GOSPA ŠTEFKA

A potem ne boš kave? Ah, saj vem, čaja sta si zaželela. Ampak ga nisem dobila! V trgovini čez cesto imajo samo sadne in kaj vem kakšne, menda *ledene* čaje, potem sem pa tekla v market in so mi ga pred nosom zaprli. Od trgovine do trgovine sem tekala kot kura brez glave... Pa nič! Na koncu sem kupila kavo.

Ponudi skodelico še Bogdanu...

GOSPA ŠTEFKA

Skodelica kave se vama bo prilegla, bosta videla!

BOGDAN

(mirno) Hvala. Jaz odhajam.

GOSPA ŠTEFKA

Kako?

BOGDAN

S profesorjem sva si vse povedala.

Gospa Štefka zagleda na tleh razsute liste dosjeja... Odloži skodelici...

GOSPA ŠTEFKA

Vidim, da sta delala. Tako kot včasih. Vedno je bila delovna soba, kot bi vanjo udarila strela...

Gospa Štefka se skloni in pobere list...

GOSPA ŠTEFKA

Kaj pa je to...? Rdeč svinčnik... Vasilij, tvoja pisava...?

BOGDAN

Doma sem pospravljaj podstrešje, pa sem pomislil, da bo profesor vesel, če bo lahko spet pogledal nekatere svoje stare zapiske...

GOSPA ŠTEFKA

Seveda je vesel... Vasilij, kajne, da si vesel?

Profesor Vasilij se samo namrgodi in se obrne stran...

GOSPA ŠTEFKA

Jaz jih bom uredila. Tako kot v starih časih.

Gospa Štefka si pobljže ogleda liste...

Joj, pa nimam očal... (*Bogdanu*) Je kaj zanimivega, kakšna stara, izgubljena razprava?

BOGDAN

Mislím, da ni nič pomembnega. Fikcija. Osnutki za roman, mogoče za dramo... Kdo bi vedel?

GOSPA ŠTEFKA

Res?

BOGDAN

Tudi profesor se ni mogel spomniti.

GOSPA ŠTEFKA

Ah, nič hudega! Bom vseeno pretipkala. Z Vasilijem tako ali tako nimava kaj početi.

Gospa Štefka se zaupljivo približa Bogdanu...

GOSPA ŠTEFKA

(zašepeče) Pa je govoril z vami? Mislim, se je dalo kaj razumnega pogovoriti z njim?

BOGDAN

O, ja, prav fino sva se pogovarjala. Razmišljala sva o minulih časih.

GOSPA ŠTEFKA

Seveda, o čem bi drugem!

BOGDAN

Nisva se v vsem strinjala.

GOSPA ŠTEFKA

Stari tečnež je bil trmast, kaj?

*Bogdan spregovori tako, da se v resnici preko Štefke pogovarja s profesorjem...
Profesor strmi v steno...*

BOGDAN

Profesor je prepričan, da za vsem človeškim ravnanjem stojijo zgolj *osebni motivi*.

GOSPA ŠTEFKA

Ah! Nikoli nisem razumela, kaj sta se pogovarjala...

BOGDAN

Jaz pa mislim, da je človeško ravnanje odvisno od družbe, od časa, v katerem človek živi. Bili so sivi časi, v katerih so bili ljudje pahnjeni v strahotne moralne dileme...

GOSPA ŠTEFKA

Sivi? Kako to mislite?

BOGDAN

Dva otroka imam...

GOSPA ŠTEFKA

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Res?! Čestitam!

BOGDAN

Oba sta že odrasla. Če bosta imela srečo, jima nikoli ne bo treba živeti tako, kot smo živeli mi. Upam, da se jima ne bo nikoli treba odločati drugače, kot po svoji volji... Da se jima ne bo nikoli treba soočati z odločitvami, s kakršnimi smo se morali soočati v tistem sivem času.

GOSPA ŠTEFKA

Bravo. Lepo povedano. Sliši se kot predavanje... Je to vaša analiza kakšnega sodobnega romana?

BOGDAN

Grem, gospa.

GOSPA ŠTEFKA

A že? Ostanite še malo! Niti piškotov še nisem prinesla... Počakajte! Jih imam v kuhinji!!

BOGDAN

Gospa...

Gospa Štefka odhiti...

GOSPA ŠTEFKA

Jih takoj prinesem... Nisem jih sama spekla, sem jih pa zato *sama kupila*... Počakajte, počakajte...

Gospa Štefka odhiti...
Bogdan in Profesor Vasilij sama...

BOGDAN

Profesor... Nikoli več se ne bova videla...

Profesor ne odgovori, samo trmasto zapre oči...

BOGDAN

Mefistovo poročilo vam bom pustil. V resnici se ga ne splača prebrati... Takšna poročila nas samo spomnijo, da je konec najboljših let našega življenja, ki smo jih izgubili med ljudmi, ki so od vedno pripadali samo preteklosti...

Bogdan se obrne in gre... V globini prostora se ustavi ...

BOGDAN

Če pa ga boste vseeno listali, kot se lista izgubljeni in spet najdeni album s fotografijami, boste nekje na koncu našli tudi *poročilo o Mefistu*... Poročilo o piscu poročila...

Profesor počasi odpre oči.

BOGDAN

Tudi *Mefista* je nekdo *ovajal*. Zelo natančno in do najmanjših podrobnosti si je nekdo zapisoval njegovo življenje... Tako, da je *Mefistovo* poročilo, pravzaprav, samo uvod v neko drugo poročilo, v *poročilo o Mefistu*, ki ga je dolga leta vestno sestavljal neki ovaduh s tajnim imenom *Ana Jelovšek*...

Trenutek tišine.

Bogdan se nasmehne...

BOGDAN

Pravzaprav sem vam prišel povedat samo to.

Bogdan hitro odide.

Profesor sam.

Tišina.

V sobo prihiti gospa Štefka s krožnikom piškotov.

GOSPA ŠTEFKA

Piškotki! Upam, da so dobri... Samo te so imeli. Na škatli piše, da jim poteče rok trajanja šele drugo leto...

Gospa Štefka se ozre po sobi....

GOSPA ŠTEFKA

© Vinko Möderndorfer

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ja, kje pa je? A je že odšel? Pa brez slovesa...

Štefka stopi k profesorju...

GOSPA ŠTEFKA

Vasilij, zakaj si mu dovolil?! Pa samo po piškote sem šla... Zakaj ga nisi zadržal? Toliko zanimivega bi nama lahko še povedal... Nisem vedel, da ima dva otroka... Vasilij!

Vasilij s stisnjenimi ustnicami nemo zre predse in se začne počasi zibati kot izgubljeni in dementni starec...

Gospa Štefka sede na rob stola in se obupano zazre predse...

GOSPA ŠTEFKA

Na! Zdaj sva pa spet sama. Sama kot dva stara zapuščena psa...

Profesor zre predse in se ziba...

PROFESOR VASILIJ

(tiho) Drek. Drek. Drek.

KONEC